

Nationella, regionala och kommunala aktörer om implementering av den europeiska landskapskonventionen i Sverige

Planering och förvaltning av landskap

SYLVIA DOVLÉN & ERIK OLSSON

**Nationella, regionala och kommunala aktörer
om implementering av
den europeiska landskapskonventionen i Sverige**

Planering och förvaltning av landskap

SYLVIA DOVLÉN & ERIK OLSSON

Rapporter - Institutionen för stad och land 2/2014

Rapporten ges ut vid institutionen för stad och land SLU - Sveriges lantbruksuniversitet. I serien utges rapporter från avdelningarna för landsbygdsutveckling, landskapsarkitektur, miljökommunikation samt Centrum för naturvägledning, som alla är en del av institutionen.

Illustration omslaget: Erik Olsson

Ansvarig utgivare: Cecilia Waldenström

ISSN: 1654-0565

eISBN: 978-91-85735-33-4

© 2014 Sylvia Dovlén & Erik Olsson

SLU - Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land
Postadress: Box 7012, 750 07 Uppsala
Besöks- och leveransadress: Ulls väg 28 A-B
Telefon: 018-67 10 00
Fax: 018-67 35 12
E-post: sol@slu.se
<http://www.slu.se/sol>

Förord

I denna arbetsrapport presenteras resultat från forskningsprojektet *Införandet av ett landskapsperspektiv i svensk rumslig planering – behov av en relationell ansats* finansierat av Formas (Formas, regnr 2010-996).

Idén att sammanställa rapporten har vuxit fram genom kontakten med de tjänstemän vi intervjuat. Landskapsarkitektstudenter som engagerat deltog i Landskapsforum 2013 och hjälpte till med en delstudie har också inspirerat oss. Genom rapporten önskar vi återrapportera resultat och analyser från våra möten med er. Vi hoppas att rapporten kan fungera både som stöd i det fortsatta arbete med att implementera den europeiska landskapskonventionen (ELC) och som inspiration till diskussioner om landskap och dess värden.

Sylvia Dovlén & Erik Olsson

Uppsala maj 2014

Sammanfattning

Denna arbetsrapport har tagits fram inom forskningsprojektet *Införandet av ett landskapsperspektiv i svensk rumslig planering – behov av en relationell ansats* (2012–2015), finansierat av Formas. Rapporten behandlar implementeringen av den europeiska landskapskonventionen i Sverige. Den europeiska landskapskonventionen togs fram av Europarådet 2000. Konventionens mål är att främja skydd, förvaltning och planering av landskap samt att organisera europeiskt samarbete i landskapsfrågor. Landskapskonventionen beskrivs som det första internationella instrumentet som på ett integrerat sätt behandlar ”hela landskapet”. Den ses bland annat som ett svar på den snabba omvandling som europeiska landskap möter idag. I Sverige trädde konventionen i kraft 2011.

I arbetsrapporten redovisas resultat från tre delstudier, vilka främst baserats på semistrukturerade djupintervjuer med tjänstemän inom offentlig förvaltning och dokumentstudier. Den första studien behandlar implementering av landskapskonventionen på nationell och regional nivå. I delstudie två undersöks kommunala tjänstemäns erfarenheter av konventionen och den tredje omfattar Landskapsforum som genomfördes den 14 november 2013. I dokumentationen av Landskapsforum har 54 studenter från Landskapsarkitektsprogrammet i Ultuna medverkat.

Utgångspunkten för genomförda studier är att implementering av en policy, i detta fall den europeiska landskapskonventionen, sker genom olika aktörer och deras tolkning av policyn. Det innebär att centrala aktörer i en implementeringsprocess och deras sätt att förstå och tala om det som ska implementeras är särskilt intressant att undersöka. I denna rapport presenteras några nyckelaktörer inom offentlig förvaltning som arbetar med implementering av landskapskonventionen, nämligen tjänstemän från nationella myndigheter, länsstyrelser och kommuner.

För att undersöka pågående implementeringsarbete har vi använt en relationell ansats vilket bland annat innebär att vi studerat implementeringen på olika policy-nivåer, nationell, regional och lokal nivå samt relationen mellan dem. Vi har använt tre delkomponenter: identifiering av policy-gemenskaper för implementering av konventionen, meningsskapande av konventionen och landskap samt strategier för implementering av konventionen. Dessa komponenter har fungerat både som vägledning för studiernas uppläggning och för analysarbetet.

Målsättningen har varit att med hjälp av den relationella ansatsen skildra betydelsefulla delar av den komplexa implementeringsprocessen. Vi har identifierat ett antal policygemenskaper på olika policynivåer. På nationell nivå har en nationell samordningsgrupp för implementering av landskapskonventionen bildats. På regional och kommunal nivå är implementeringsarbetet ofta knutet till en projektorganisation vars huvudsyfte inte är att implementera konventionen men däremot har konventionen inspirerat uppläggning och genomförande av projektet.

Landskapskonventionen kräver, enligt de intervjuade, ett tvärssektoriellt arbetssätt och eftersom offentlig verksamhet vanligtvis är organiserad i expertområden stöter tjänstemännen ofta på svårigheter. Studierna visar att många aktörer upplever behov av att organisera samarbeten och involvera olika landskapsaktörer för att implementera landskapskonventionen, men att incitament och rutiner för detta vanligtvis saknas. Många intervjuade tjänstemän pekar också på att konkret juridiskt stöd för implementering av konventionen, t.ex. i PBL och Miljöbalken, saknas.

Konventionens definition av landskap, ”ett område sådant det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer” (Europarådet; 2000), är vanligtvis en utgångspunkt när olika aktörer pratar om konventionen. Enligt de intervjuade tjänstemännen ingår demokratiska aspekter och emotionella landskapsvärden i konventionen. Tolkningsramar som används är landskapet som helhet i motsats till sektorperspektiv. I helhetssynen ingår både stads- och landsbygd, expert och medborgarkunskap. Landskapsperspektiv och landskapsanda används ofta för att beskriva arbetet med konventionen. Landskapsperspektiv/-anda innebär att ha helhetsperspektiv och involvera aktörer med olika kunskap och syn på landskap. Landskapsanda är ett aktivt förhållningssätt med syfte att agera i landskapsfrågor.

Vi har funnit skillnader i tolkning och meningsskapande på olika policynivåer. På nationell nivå sker meningsskapandet främst kring det tvärssektoriella förhållningssättet till landskap. På regional och lokal nivå handlar det dessutom om karaktärisering och värdering av landskap. På denna nivå förs också konkreta diskussioner om landskapsförändringar och dess konsekvenser. På kommunal nivå är vardagslandskap och det levda landskapet begrepp som ofta används. Dessa begrepp fungerar som konkreta uttryck för den demokratiska dimensionen på lokal nivå.

Handlingsstrategier för att implementera konventionen handlar främst om att organisera tvärssektoriellt samarbete och att skapa legitimitet för konventionen både politiskt och inom den egna organisationen. På regional nivå finns exempel på konkreta tillämpningar av konventionen genom landskapsstrategier och landskapskaraktärsbeskrivningar. På kommunal nivå där erfarenhet av landskapskonventionen ofta är låg, finns tre olika förhållningssätt. Det första är att avvakta nationella och regionala myndigheters initiativ och tolkning av konventionen. Det andra är att kartlägga intresset för konventionen inom den egna organisationen både bland tjänstemän och politiker. Denna strategi kan i vissa fall fungera som en förankrings- och legitimeringsprocess. Den tredje strategin innebär att tjänstemännen anammar konventionen och konkretiserar den i olika praktiska och konkreta sammanhang och projekt.

Avslutningsvis kan vi konstatera att implementering av den europeiska landskapskonventionen är i sin linda. Det pågår ett myller av projekt och aktiviteter vilka har konventionen som inspirationskälla. Skäl för att arbeta med konventionen, som ofta anges, är dess sektorsövergripande karaktär samt uppmaningen att engagera landskapsaktörer på olika samhällsnivåer. Detta ses som en utmaning men också potentiellt mycket fruktbart för arbetet med förvaltning och planering av landskap.

Innehåll

1	Inledning	9
1.1	Forskningen om ELC	9
1.2	Rapportens avgränsning, syfte och fokus	11
1.3	Läsanvisningar	11
2	Teori och metod	13
2.1	En relationell ansats för analys av policyimplementering	13
2.2	Metod	14
3	Genomförande av ELC i Sverige	17
3.1	ELC på nationell nivå	17
3.1.1	<i>Den nationella samordningsgruppen – en policygemenskap på nationell nivå</i>	18
3.1.2	<i>Meningsskapande av ELC</i>	19
3.1.3	<i>Handlingsstrategier</i>	20
3.2	ELC på regional nivå	21
3.2.1	<i>Landskapsstrategi för Södermanland</i>	23
3.2.2	<i>Landskapskaraktersanalys för Västmanland</i>	24
3.3	ELC på lokal/kommunal nivå	27
3.3.1	<i>Policygemenskaper</i>	28
3.3.2	<i>Meningsskapandet av ELC</i>	28
3.3.3	<i>Handlingsstrategier</i>	33
4	Landskapsforum	35
4.1	Landskapsforums syfte	36
4.2	Målgrupp	36
4.3	Forumets tema och innehåll	37
4.3.1	<i>Plenum</i>	37
4.3.2	<i>De temabaserade sessionerna</i>	38
4.3.3	<i>Utställningen (klotterplanket)</i>	41
4.4	Resultat och slutsatser	44
4.5	Diskussion landskapsforum	46
5	Diskussion och slutsatser	47
5.1	Policygemenskaper	47
5.2	Meningsskapande av ELC	48
5.3	Handlingsstrategier	49
5.4	Slutkommentar	50
6	Referenser	51
7	Bilagor	55
7.1	Intervjuer med nationella och regionala tjänstemän	55
7.1.1	<i>Intervjuunderlag</i>	55
7.1.2	<i>Intervjuade nationella och regionala aktörer</i>	56
7.2	Intervjuer med kommunala tjänstemän	57
7.2.1	<i>Intervjuunderlag</i>	57
7.2.2	<i>Intervjuade kommunala tjänstemän</i>	59
7.3	Studentdeltagande i Landskapsforum	60
7.3.1	<i>Studentuppgifter</i>	60
7.3.2	<i>Deltagande studenter</i>	61

1 Inledning

Den europeiska landskapskonventionen (ELC) är författad och framtagen av Europarådet. Tankegodset i konventionen går att spåra till Europarådets tidigare arbete med mänskliga rättigheter och demokrati, men har också kommit att präglas av frågor rörande människans livsmiljö och identitet (Sarlöv Herlin, 2007; Moström, 2011). Konventionen är en frivillig mellanstatlig överenskommelse och öppnades för signering av Europas medlemsländer år 2000. I skrivande stund har 38 länder ratificerat konventionen, och två signerat den (Europarådet, 2014). Konventionens mål är ”att främja skydd, förvaltning och planering av landskap samt att organisera europeiskt samarbete i landskapsfrågor” (Europarådet, 2000). Konventionen ses bland annat som ett svar mot den snabba omvandling som europeiska landskap möter idag. Konventionen är också ett sätt att öka medvetenheten hos både beslutsfattare och allmänheten kring landskapsfrågor (Europarådet, 2000).

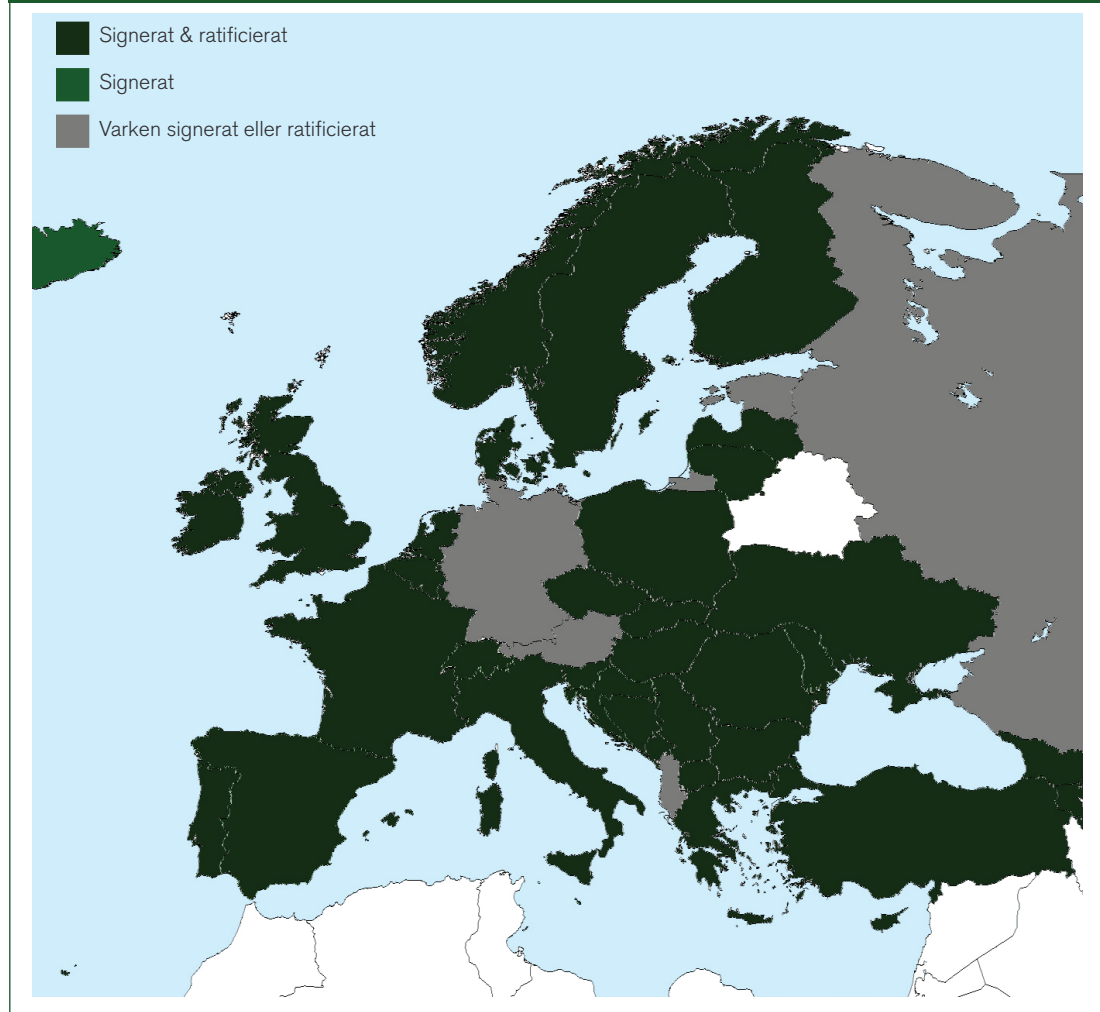
ELC beskrivs som det första internationella instrumentet som på ett integrerat sätt behandlar ”hela landskapet” (Europarådet, 2000). Landskapets betydelse för människors livsvillkor samt för ett områdes sociala, ekologiska och ekonomiska utveckling är centralt. Enligt ELC definieras landskap som ”ett område sådant det uppfattas av människors och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer” (Europarådet, 2000: Artikel 1a). ELC bygger således på idén att landskap är en socio-kulturell konstruktion. Människors uppfattning om och relation till landskapet ges genom ELC ökad betydelse i planering och beslutsfattande.

I Sverige ratificerades konventionen den 5 januari 2011, och den trädde i kraft den 1 maj 2011, vilket innebär att Sverige åtagit sig att följa konventionens intentioner (Riksantikvarieämbetet, 2014).

1.1 Forskningen om ELC

Det finns många vetenskapliga texter som behandlar ELC. Flera studier beskriver arbetet med att bereda ELC i Europarådet samt ELC:s innehåll (Déjeant-Pons, 2007; Sasatelli, 2010). Andra studier tar upp perspektiv och metoder för identifiering av landskapsvärden (Brunetta & Voghera, 2008; Scazzoi, 2004). ELC och allmänhetens deltagande är ett annat område för studier (Prieur & Dourousseau, 2006; Jones & Stenseke 2011; Butler, 2014). Några

Status Europeiska landskapskonventionen (Europarådet, 2014)

Grafik: Erik Olsson

av författarna ger exempel på utmaningar och hinder för att genomföra ELC (Howard, 2004; Olwig 2007; Scott, 2011; Roe, 2013). Vissa utmaningar och hinder är likartade för olika länder i Europa medan andra är mer landspecifika. Varje land och regering behöver utveckla sina egna förfaranden för hur genomförandet av landskapskonventionen ska uppnås i praktiken (Roe, 2013).

Maggie Roe (2013) har skrivit om implementeringen av ELC i Storbritannien och hon menar att ELC ställer nya krav på forskning om landskap. Enligt Roe finns det kunskapsluckor när det gäller att undersöka förändringar i landskapspolitiken (men också förändringar av det fysiska landskapet). Roe (2013) påpekar att teoretiska utgångspunkter för implementering och analys av landskapspolicyer saknas och föreslår att planeringsteori används för analyser av ELC-implementering. Studien som redovisas i denna rapport bygger på planeringsteoretikern Patsy Healeys (2007) relationella ansats för policyanalys (se avsnitt 2.1). Målsättningen är att bidra till den forskning som Roe efterfrågar.

Inom planerings- och implementeringsforskning har det under de senaste decennierna förts en diskussion om gapet mellan en policys avsikt och policyns resultat (Blahna & Yonts-Shepard, 1989; Yanow, 2011). Ett exempel, som ofta nämns, är klimatpolitikens målsättningar och dess brister i konkreta resultat. Det har spekulerats kring policygapets orsaker och en

förklaring som nämnts är den så kallade traditionella synen på policyimplementeringen dvs. att en policy förväntas genomföras i separata enheter på ett instrumentellt rationellt sätt. Policyprocessen ses som en uppsättning steg i en linjär process, i likhet med ett löpande band. Policyn genomförs genom top-down beslutsfattande myndigheter (Yanow, 2011). Denna traditionella syn har kritiserats för att inte överstämna med hur policyimplementering går till i praktiken. Parallellt med kritiken har det vuxit fram en tolkande inriktning av policyanalys. Inom denna inriktning ses resultatet av en policy som beroende av de involverade aktörerna, hur de i samspel tolkar och omformulerar policyns avsikter i för dem konkret och möjlig praktik. Healeys relationella ansats som är utgångspunkten för den analysmodell som används i studien tillhör den tolkande inriktningen av policyanalys.

1.2 Rapportens avgränsning, syfte och fokus

Syftet med denna rapport är att presentera resultat från en pågående studie av hur ELC genomförs i Sverige med avseende på planering och förvaltning av landskap. Enligt konventionen är alla människor intressenter i implementeringen av ELC. I denna rapport har vi dock valt att fokusera på nationella, regionala och kommunala implementeringsaktörer. Rapporten bygger främst på intervjuer med nationella, regionala och kommunala tjänstemän samt Landskapsforum som ägde rum den 14 november 2013.

Studien har en tolkande inriktning och målsättningen är att belysa pågående implementeringsprocess. Den relationella ansatsen har omformats till en analysmodell med tre ingående komponenter; policygemenskaper, meningsskapande kring ELC och landskap, samt praktik och strategier för implementering av ELC.

Studien utgår från följande frågor:

- Vilka är ELC-implementeringens aktörer/policy-gemenskaper?
- Vilken betydelse ger dessa aktörer/policy-gemenskaper till ELC och landskap?
- Vilka handlingsstrategier genomför/förverkligar dessa aktörer/policy-gemenskaper?

1.3 Läsanvisningar

Förutom denna inledning består rapporten av fyra avsnitt. I avsnitt två presenteras teori och metod. Avsnitt tre ger en översiktlig bild av svensk ELC-implementering på nationell, regional och kommunal nivå. Avsnitt fyra behandlar Sveriges första nationella landskapsforum, genomförd 2013. Rapporten avslutas, i avsnitt fem, med diskussion om svensk ELC-implementering samt reflektioner kring analysmodellen.

2 Teori och metod

2.1 En relationell ansats för analys av policyimplementering

Kunskapen om sociala processers betydelse för resultatet av en policy- och planeringsuppgift har inneburit ett ökat intresset för analysmodeller/metoder med en tolkande inriktning. Ett förslag som diskuterats är en relationell ansats. Ansatsen har formulerats och praktiserats av flera erfarna forskare inom policy- och planeringsfältet (Hillier, 2008; Boelens, 2010; Graham & Healy, 1999; Healy, 2007). Det är en mångsidig ansats inspirerad av filosofer och teorier från olika kunskapsområden.

I denna studie har vi som tidigare nämnts valt att följa Patsy Healeys idéer om en ”relationell ansats” i policy och planering. Motivet är att Healy har en lång erfarenhet av att utveckla detta tillvägagångssätt där policyaktörer och deras meningsskapande är i fokus. Syftet är att undersöka den praktiska implementeringsprocessen. Den relationella ansatsen är särskilt relevant för studier av ELC som omfattar ett flertal policynivåer och många aktörer med mandat att medverka i implementeringsprocessen.

Healys (2007) relationella ansats vilar på följande antaganden:

- En policy tolkas och ges mening av de aktörer som är involverade i implementeringsprocessen. Hur policyn tolkas beror på aktörernas förståelse och tidigare erfarenhet.
- Den mening en policy ges är ett resultat av sociala relationer och de tolkningsmöjligheter som konstrueras, mobiliseras och formas inom policy-diskurser.
- Policy-diskurser konstrueras, konsolideras, utmanas och förändras genom ett komplext och föränderligt arrangemang av formella och informella normer och praxis.
- Policy-diskurser är basen för formerande av handlingspraktik/strategier. Handlingspraktik/strategier formas genom en selektiv och fokuserad process där nyckel-kvaliteter och/eller -möjligheter identifieras.

(Healey, 2007, s 14, 254, 265-67)

Det finns således en relation mellan de aktörer som är involverade i implementeringen och hur en specifik policy tolkas och omtolkas dvs. ges mening. Meningsskapandet kring en policy påverkar i sin tur den praktik som utvecklas dvs. vilka konkreta handlingsstrategier som väljs och genomförs. Studiens målsättning har varit att få en bild av denna komplicerade implementeringsprocess genom att undersöka följande tre komponenter:

1) Policygemenskaper för ELC-implementering.

En policygemenskap fungerar som ett nätverk av relationer mellan de ingående aktörerna. Inom gemenskapen förekommer vissa gemensamma referensramar som utvecklats genom att aktörerna har regelbundna relationer där de formulerar och operationaliserar/genomför specifika policyfrågor. Successivt utvecklas en gemensam syn på olika frågor (Healey, 2007, s 178). En policygemenskap bildas och upprätthålls av de involverade aktörerna. Möjligheterna att skapa och vidmakthålla gemenskapen beror på vilken nytta aktörerna ser i att medverka (Healey, 2007).

2) Meningsskapande kring ELC och landskap.

Enligt Healey (2007, s 20) är mening den innebörd som aktörerna ger ett visst fenomen. Hur de pratar om, vilka erfarenheter och förståelse de har av ett fenomen, både individuellt eller kollektivt. Kunskap är i detta perspektiv socialt konstruerad genom sociala processer vilka filtrerar det upplevda och observerade, och arrangerar detta i system av mening. Mening formas i ett socialt sammanhang och påverkas av värderingar och maktrelationer (Healey 2007, s 27). Meningskapande i denna studie fokuserar på ELC-implementeringens aktörer och deras tolkning och förståelse av ELC och landskap.

Framing – ”tolkningsram” är ett begrepp som summerar och sätter namn på ett fenomen i syfte att göra det ”synligt”. Det är en förenklad och selektiv synvinkel (Healey, 2007, s 25). Ett exempel på en i denna studie identifierad tolkningsram är ”landskapsanda” vilken används för att lyfta fram betydelsefulla aspekter/fenomen i ELC (ex. tvärsektoriellt arbete, helhetssyn på landskap och demokratiska aspekter).

3) Handling/praktik och strategier för implementering av ELC

Praktik innebär för det första effekter, betydelser och värden som ingår i vad de som är involverade i en policygemenskap faktiskt gör (Healey, 2007, s 22). För det andra vägen/processen för hur gemensamma resurser i form av perspektiv, tolkningsramar och relationer kan upprätthålla både engagemang och handlingsförmåga/kapacitet.

Med hjälp av strategiska tolkningsramar görs kopplingar mellan olika fenomen. Syftet med en strategisk tolkningsram är att fokusera, skapa uppmärksamheten och leda till handling/åtgärd (Healey, 2007, s 22). En strategisk tolkningsram betonar vissa frågor medan andra skjuts åt sidan. För att få effekt bör en strategisk tolkningsram ha kapacitet att förflyttas i tid och rum samt kunna översättas mellan olika institutionella arenor utan att kärnidéer och kapaciteten att motivera går förlorad (Healey, 2007, s 185). Både upprätthållandet och utvecklingen av en specifik praktik påverkas av möjligheten att formulera, uttrycka och sprida strategiska tolkningsramar.

2.2 Metod

Rapporten bygger på tre delstudier. I delstudie 1 är ELC-implementering på nationell och regional nivå i fokus. Studien baseras på dokumentstudier och intervjuer med tjänstemän som har erfarenhet av ELC-implementering. Dokumentstudierna omfattade rapporter och dokument som behandlar signering, ratificering och implementering av ELC. Intervjuer har

genomförts med tjänstemän från nationella myndigheter (5 st) och från regionala myndigheter (4 st) (se avsnitt 3.1, 3.2 och bilaga 7.1). Intervjuerna har varit semistrukturerade, vilket innebär att öppna frågor ställs och nya idéer kan komma upp under intervjun. Intervjuerna varade mellan 50–70 minuter. De spelades in, transkriberades och fungerade som underlag för tematisk analys (Kvale, 1997).

I delstudie 2 undersöktes kommunala tjänstemäns erfarenheter av ELC (se avsnitt 3.3 och bilaga 7.2). Totalt har 18 intervjuer genomförts med tjänstemän från 14 olika kommuner. Studien delades in i två faser, a och b. Första fasen genomfördes under september–oktober 2013 dvs. före genomförandet av det nationella landskapsforumet. Fas a omfattade sju tjänstemän från sju olika kommuner. Målsättningen i fas a var att intervjua tjänstemän med erfarenhet av ELC och urvalet begränsades till kommuner belägna i län som har regionala planeringsunderlag där landskapskonventionen nämns eller arbetas/arbetats med. Kommuner inom Södermanlands, Jönköpings, Västmanlands och Dalarnas län har prioriterats. Kommunala webbsidor med sökträffar på orden "Landskapskonvention/-en" samt "Landskapskaraktärsanalys" har också använts vid urvalsprocessen. Här utökades sökområdet till att omfatta även Upplands samt Stockholms län. I urvalet ingår inte kommuner från Skåne och Västra Götaland eftersom dessa ingår i självstyrande regioner.

Andra fasen (b) omfattar elva tjänstemän från nio kommuner och genomfördes efter Landskapsforum, dvs. mellan november och december 2013. Forumets deltagarlista användes för att identifiera möjliga intervjupersoner. Deltagare från två av forumets fyra sessioner prioriterades för intervjuer. Session 1. *Dynamik, dialog och delaktighet – för utveckling av stadens landskap* samt 2. *Grön infrastruktur – att arbeta med biologisk mångfald i ett landskapsperspektiv*.

Intervjuerna i studien (både fas a och b) skedde via telefon, med ett undantag för en mailkorrespondens samt två platsintervjuer. Platsintervjuerna var ca en timme långa, och telefonintervjuerna varierade i längd mellan 20 och 30 minuter. Intervjuerna genomfördes under olika teman där frågor och följdfrågor ställdes beroende av hur intervjun utvecklades.

Det ska också poängteras att de intervjuade tjänstemännen arbetar inom olika delar av respektive kommuns förvaltning, och har olika uppgifter, vissa har mer strategiska och övergripande arbetsuppgifter, medan andra arbetar med förvaltning eller detaljplanering. Fokus har varit att få ett brett spektrum av perspektiv och roller inom den kommunala förvaltningen.

Delstudie 3 behandlar Landskapsforum som genomfördes den 14 november 2013 (se avsnitt 4). Forumet genomfördes av en nationell samordningsgrupp för implementering av ELC. I dokumentationen av Landskapsforum har 54 studenter från Landskapsarkitektsprogrammet SLU, Uppsala medverkat (se bilaga 7.3).

I arbetsrapporten är citat från intervjuerna anonymiserade och refereras som tjänsteman A, B osv. Ett utkast till rapporten skickades i slutet av februari 2014 till samtliga intervjuade för synpunkter och feed-back kring publicerade citat.

I slutet av mars 2014 beslutades att den nationella samordningsgruppen (se sid 18) skulle upplösas. Vi har dock valt att presentera resultat från studierna från den situation som rådde då intervjuerna genomfördes under 2013.

3 Genomförande av ELC i Sverige

I följande avsnitt ges en översiktlig bild av arbetet med ELC på nationell, regional och kommunal nivå. Identifierade policygemenskaper, deras meningsskapande kring ELC samt handlingsstrategier för implementering redovisas för respektive policynivå.

3.1 ELC på nationell nivå

Sverige undertecknade den europeiska landskapskonventionen år 2000. Inledningsvis var konventionen för beredning av Naturvårdsverket och senare på Riksantikvarieämbetet. Konventionen trädde i kraft 1 maj 2011, inom befintliga institutionella och rättsliga ramar dvs. ELC har inte inneburit några förändringar i svensk lagstiftning. I ELC artikel 5a anges att varje part förbinder sig att ”i lag erkänna landskapet som en väsentlig beståndsdel i människors omgivning, ett uttryck för mångfalden i deras gemensamma kultur- och naturarv samt en grund för deras identitet” (Europarådet, 2000). I Sverige har bedömningen gjorts att denna del av konventionen täcks in i nuvarande lagstiftning främst i PBL och Miljöbalken. I artikel 5b anges att varje part förbinder sig att ”fastlägga och genomföra en landskapspolitik som tar sikte på skydd, förvaltning och planering av landskap genom att vidta de särskilda åtgärder som anges i artikel 6”. Artikel 6 innehåller bl.a. åtgärder för genomförande; ”för att genomföra landskapspolitiken förbinder sig varje part att inrätta instrument som syftar till att skydda, förvalta och/eller planera landskapet” (Europarådet, 2000, Artikel 6e).

Ett förslag under beredningsprocessen inför den svenska ratificeringen var att nationella myndigheter och länsstyrelser skulle få specifika uppdrag att arbeta med konventionen, t.ex. i regleringsbrev. Förslaget godkändes inte med motiveringen att ratificerade konventioner ska följas av alla berörda myndigheter utan att särskilda uppdrag ges (Tjänsteman A, 2012). Formellt har berörda myndigheter självständigt ansvar för genomförandet, uppföljning och utvärdering av ELC inom sina respektive områden (Riksantikvarieämbetet, 2011).

Bland aktörerna på nationell nivå vill vi också nämna Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA) som tidigt tog initiativ för kunskapsspridning. KSLA är en mötesplats för den gröna sektorn och de har de senaste åren arrangerat ett antal seminarier om ELC. De har också planer på att anordna en "landskapsnod". Målsättningen är att skapa arenor för dialog och diskussion för att ge kunskap och förståelse om landskapet. (KSLA, 2014)

3.1.1 Den nationella samordningsgruppen – en policygemenskap på nationell nivå

En nationell samordningsgrupp bildades 2011 med uppdrag att initiera och koordinera implementeringen av ELC. I gruppen ingår sju nationella myndigheter och en representant för länsstyrelserna. Riksantikvarieämbetet är sammankallande och övriga myndigheter är Boverket, Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Trafikverket och Tillväxtverket (Riksantikvarieämbetet, 2013). Riksantikvarieämbetet har tagit fram ett inriktningsförslag för gruppens arbete vilket Kulturdepartementet har godkänt. Det finns en arbetsplan för gruppens arbete under 2013. Hur arbetet ska bedrivas på längre sikt är dock oklart (Tjänsteman B, 2013).

Medlemmarna i den nationella samordningsgruppen

Samordningsgruppen träffas 3-4 gånger om året och enligt flera av de intervjuade har bildandet av gruppen varit tidskrävande och motivationen att medverka i arbetet har varierat mellan olika myndigheter (Tjänsteman C, 2013). Samordningsgruppen har initierat arbetsgrupper för olika konkreta frågor bl.a. planering och genomförande av Landskapsforum.

Ett övergripande mål för gruppen har varit att arbeta tvärasektoriellt vilket flera intervjupersoner menar är nödvändigt för genomförande av landskapskonventionen. Genom samarbetet mellan de olika myndigheterna har skilda perspektiv lyfts och diskuterats. Gruppens medlemmar försöker nå överenskommelser genom att finna gemensamma intressen. Det finns en önskan att vara överens och helst nå konsensus. Några av de intervjuade bekräftar att det varit en relativt komplicerad och tidskrävande process att komma fram till gemensamma ståndpunkter och prioriteringar. Vissa frågor på dagordningen har bordlagts medan för andra frågor har gruppen kommit fram till gemensamma ståndpunkter och strategier för genomförande. (Tjänsteman B, 2013)

3.1.2 Meningsskapande av ELC

I den inledande fasen av arbetet ägnades mycket tid åt att diskutera vad som menas med landskap. ELC:s definition av landskap ansågs vara för vag och därmed mindre användbar. En utbredd uppfattning var att implementeringen av ELC kräver en mer preciserad definition. Idag anser flera av de intervjuade att en mer exakt definition inte är nödvändig. De påtalar istället att en snävare definition snarare kan innebära en risk för att människor och synsätt utesluts. De menar att landskap enligt ELC:s definition ger utrymme för en mångfald av landskapsvärden och aktörer.

När den nationella samordningsgruppen diskuterar ELC så är det helhetssynen på landskap som lyfts fram tillsammans med behovet av ett tvärsektorielt arbete för att möjliggöra denna helhetssyn.

[...] alltså kan man säga att landskap berör allt och alla och det är liksom ett mer holistiskt perspektiv, men myndigheterna är ju sektoriserade. (Tjänsteman B)

Landskapskonventionen, det är ju liksom en hänggränna som försöker få kommunikation mellan dom där stuprören. (Tjänsteman A)

I helhetssynen ingår alla typer av landskap, särskilt betonas att landskap inte är detsamma som landsbygd, vilket ibland felaktigt används synonymt. Landskap enligt ELC inkluderar både stads- och landsbygd.

Det är vissa såna ganska basala saker som att [...] framhålla att landskap inte är samma sak som landsbygd. Det stöter vi på hela tiden att folk associerar landskap till landsbygd automatiskt. Och vi försöker pusha för att bara vi går ut på gatan här så är vi också ute i ett landskap så att säga i stadens landskap. (Tjänsteman A)

Alla aktiviteter på landsbygdens hänger väldigt mycket ihop med staden ändå. Ja det är ju kommunicerande kärn hela tiden. (Tjänsteman A)

Fler av de intervjuade påtalar också att känslor är en viktig dimension i ELC. Det upplevda landskapet är centralt i kontrast till det uppmätta landskapet. Några påpekar att känslor är en dimension som sällan ges plats i beslutsfattande myndigheter. ”Landskap enligt ELC innebär att det humanistiska perspektivet stärks” (Tjänsteman A, 2012). Centralt i meningskapande kring ELC handlar också om ägandet av landskap. Landskap i konventionens anda innebär, enligt flera av de intervjuade, en bred syn på demokrati och utökat medborgarskap. ”Expertmonopolet öppnas upp för nya aktörer och mer inflytande överlämnas till allmänheten” är ett uttalande från en av de intervjuade (Tjänsteman A, 2012).

Att arbeta med ett landskapsperspektiv eller i landskapsanda är den tolkningsram som används för att beskriva hur ELC kan omsättas i praktiskt arbete. Genom begreppen skapas ett gemensamt namn för olika specifika fenomen med anknytning till kärnvärden i ELC. Följande tolkningsramar är centrala i den nationella samordningsgruppens arbete:

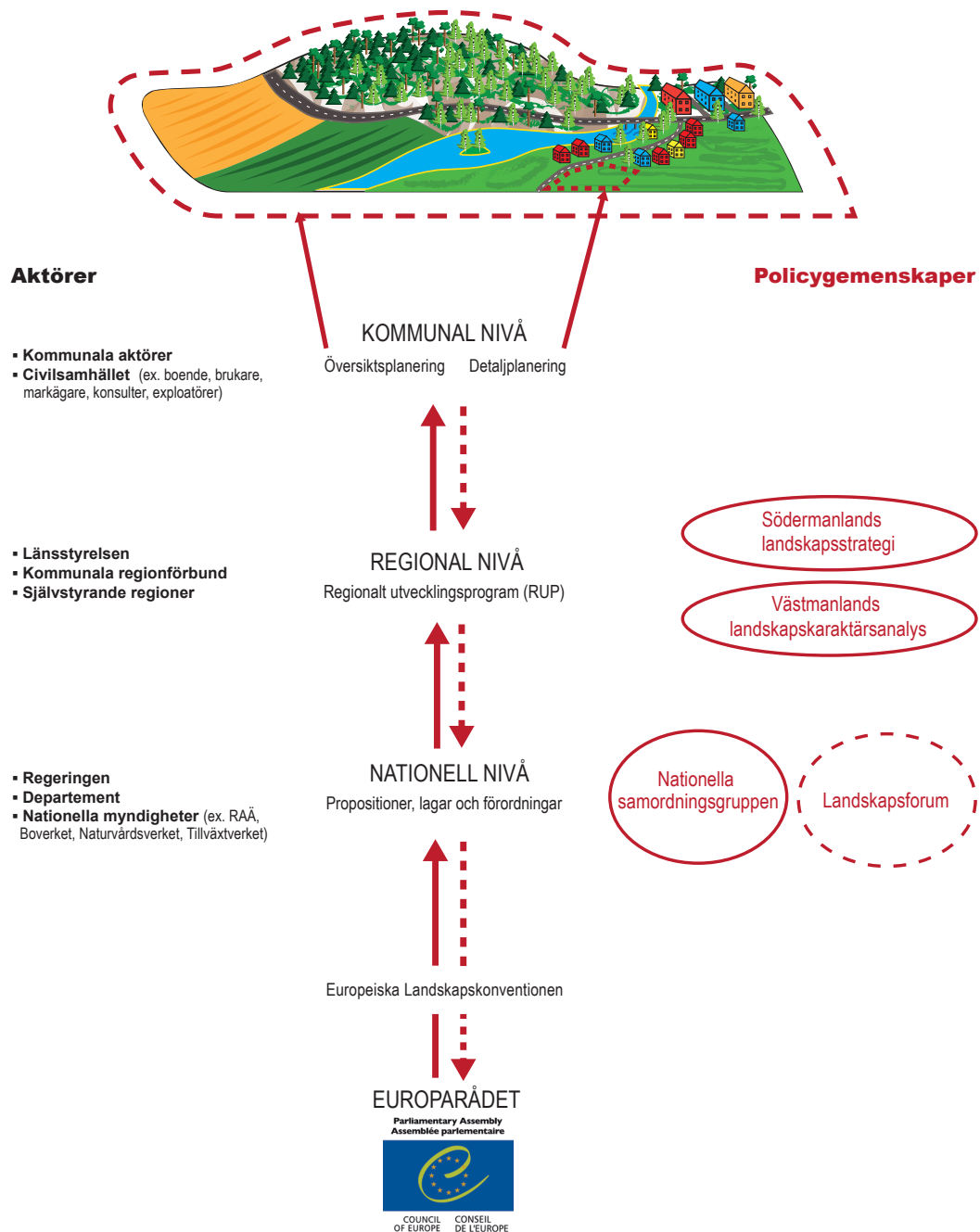
Landskapet som helhet, inkluderar alla landskapsaspekter och värden, sociala, ekologiska och ekonomiska; och alla landskap både i stad och land.

Landskapsperspektiv, landskap som helhet, tvärsektorielt samarbete och kunskapsdelning, allmänhetens deltagande/medborgarmedverkan.

Landskapsanda, att arbeta med ett landskapsperspektiv med målsättning att mobilisera för handling.

3.1.3 Handlingsstrategier

I början av det gemensamma arbetet inventerade några av de involverade myndigheterna sina pågående uppdrag och projekt med kopplingar till ELC:s intentioner. Syftet var bland annat att identifiera verksamheter och projekt med potential att utvecklas mot ökad överensstämmelse med intentionerna i ELC. Flera av de intervjuade hävdar att de genom den inledande inventeringen också fick djupare kunskap om konventionen. Vidare ges exempel på att legitimiteten för ELC i den egna organisationen ökade, då det visade sig att vissa pågående uppdrag och projekt hade inslag av ELC:s intentioner.

Bilden illustrerar hur ELC kommuniceras inom och mellan policynivåer. I den vänstra kolumnen ges exempel på involverade aktörer på olika policynivåer. Kolumnen i mitten ger exempel på arbetsuppgifter inom respektive policynivå. I den högra kolumnen visas identifierade policygemenskaper. I dessa ingår aktörer från olika policynivåer. Grafik: Erik Olsson

Den övergripande strategin för den nationella samordningsgruppen handlar om att bygga nätverk och använda ”mjuka” styrmedel t.ex. information om ELC samt att starta processer inom befintliga strukturer och arenor. Enligt de intervjuade har regionala och lokala aktörer en nyckelroll i genomförandet av ELC. Arenor som särskilt lyfts fram är regional utvecklingsplanering (RUP) och kommunal översiktsplanering (ÖP). Deltagarna i samordningsgruppen har förutom att de verkar för kunskapsspridning både i den egna organisationen och i kontakten ut i samhället också enats om att genomföra ett antal gemensamma uppgifter.

Den nationella samordningsgruppen har i nuvarande fas av arbetet prioriterat tre uppgifter. Den första, att planera och genomföra en mötesplats kallad Landskapsforum. Landskapsforum genomfördes i Stockholm den 14 november 2013. Syftet var ursprungligen att skapa en återkommande mötesplats för frågor som rör tillämpning av ELC (se avsnitt 4). Den andra, att utarbeta ett ”plattformsdokument”¹ för Sveriges arbete med tillämpningen av ELC. Och den tredje att ta fram riktlinjer för det europeiska landskapspris som stiftats genom ELC. För respektive uppgift finns en specifik arbetsgrupp.

Arbetet med plattformsdokumentet pågår och syftet är att ge exempel på hur ELC kan tolkas och genomföras utifrån svenska förhållanden. Enligt flera av de intervjuade finns förhoppningar att dokumentet ska kunna bidra till en samsyn kring ELC i sammanhang där många myndigheter och aktörer har ett gemensamt ansvar för konventionens genomförande. Syftet med plattformsdokumentet är också bidra till att identifiera nyckelfrågor, nyckelaktörer, viktiga processer för genomförande och ansvariga myndigheter. Målsättningen är att dokumentet ska vara en grund för kommunikation och publicitet kring ELC (Riksantikvarieämbetet, 2011).

Arbetsgruppen för landskapspriset har som sitt uppdrag att ta fram riktlinjer för svenska ansökningar till Landscape Award. Priset ges till lokala eller regionala myndigheter eller frivilligorganisationer som arbetar med skydd, förvaltning och/eller planering av landskap i Europa (Europarådet, 2000, Artikel 11).

3.2 ELC på regional nivå

Sverige undertecknade ELC i början av 2000-talet och flera regioner har arbetat med ELC före den svenska ratificeringen 2011. Några av regionerna har inspirerats av ELC i termer av tvärsektorielt arbete och helhetssyn. ELC:s överbryggande egenskaper, mellan stad och landsbygd, mellan expertkunskap och allmänhetens värderingar, mellan bevarande och utveckling har lockat regionala organ att använda ELC som utgångspunkt för olika projekt. I arbetet med ELC på regional nivå är samverkan ett ledord för att åstadkomma konkreta resultat:

Jag tror att vi kanske kan få mer resultat om man åstadkommer en förgylld samverkan.
(Tjänsteman F)

För det är att landskap det åstadkommer man bara med samverkan och hur åstadkommer man samverkan? Jo det är genom att prata, och hur gör man det? Det är inte så bara, det är jättesvårt.
(Tjänsteman F)

Vi har identifierat två exempel på regional nivå, som har genomfört ELC-inspirerade arbeten inom hela sitt territorium. I Västmanland har behovet av regional rumslig planering inneburit att ELC kopplats till den regionala utvecklingsplaneringen (RUP) (Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2013).

¹ Arbetet med plattformsdokumentet har avstannat då den nationella samordningsgruppen upplöstes i slutet av mars 2014.

Tre regionala arenor & en regional landskapsstrategi

Länsstyrelser - nationell myndighet på regional nivå

Sverige är indelat i 21 län och varje län har en Länsstyrelse (LST) och en landshövding. LST är en samordnande myndighet med tillsynsansvar. De fungerar också som en länk mellan kommunerna i länet och regering, riksdag samt nationella myndigheter. Länsstyrelserna ansvarar för att beslut som fattas av riksdag och regering, och som påverkar länet, genomförs så effektivt som möjligt (Länsstyrelserna, 2010). Länsstyrelsen är således en viktig arena vid genomförandet av ELC.

Regioner och Regionala utvecklingsprogram

Den regionalpolitiska nivån i Sverige har stärkts under de senaste decennierna. År 2001 införde regeringen "regional utvecklingspolitik" vilken omfattar alla Sveriges regioner (Regeringens proposition, 2001, s 100-101). Ett par år senare infördes ett regionalt planeringsinstrument, ett så kallat regionalt utvecklingsprogram (RUP). Ett motiv var att länka samman olika planeringsprocesser av betydelse för en hållbar regional utveckling, samt underlätta samverkan mellan länen (Regeringskansliet, 2013). Den regionala utvecklingsplaneringen är reglerad i författning 2007:713 om regional tillväxt (Sveriges riksdag, 2013).

Det ursprungliga syftet med den regionala utvecklingsplaneringen var bland annat att fungera som en paraplystrategi för t.ex. infrastrukturplanering och kommunal fysisk planering (Dovlén & Hilding-Rydevik, 2008). Erfarenheter från verksamheten visar att aktuella RUP behandlar regionala utvecklingsfrågor men att markanvändningsaspekter saknas. I början av 2013 gav regeringen Boverket och Tillväxtverket i uppdrag att genomföra ett program för att stärka kopplingen mellan RUP och kommunal fysisk planering. Resultaten från programmet ska redovisas våren 2016 (Regeringen, 2013). De regionala utvecklingsprogrammen är arenor som kan vara lämpliga för genomförande av landskapskonventionen på regional nivå (Tjänsteman E, 2013).

Regionala samverkansorgan och självstyrande regioner

Parallellt med införandet av den regionala utvecklingspolitiken öppnade regeringen också möjligheten att inrätta regionala organ med ansvar för att samordna regionala partnerskap, så kallade regionala samverkansorgan (Lag 2002:34). Dessa samverkansorgan leds av kommunerna i den aktuella regionen. För närvarande finns det tre parallella system för offentliga myndigheter med ansvar för att samordna den regionala utvecklingspolitiken. Det finns fyra län där länsstyrelsen ansvarar för RUP. Femton regionala samverkansorgan ansvarar för RUP i respektive region. Slutligen finns det två självstyrande regioner: Västra Götaland och Skåne. Dessa två regioner har sina egna regionala församlingar som tillsammans med den regionala förvaltningen ansvarar för RUP-arbetet. Det finns många exempel på ELC-arbete i båda dessa självstyrande regioner.

Regionala landskapsstrategier för biologisk mångfald

Under 2006 initierade regeringen ett pilotprojekt kallat "regionala landskapsstrategier". Naturvårdsverket ansvarade och sju länsstyrelser involverades i projektet. Strategin utgick från ekosystemansatsen (Naturvårdsverket, 2012; 2013) vars intentioner återfinns i konventionen om biologisk mångfald, men viss inspiration till projektet fanns också i ELC. Efter projektets avslutande har arbetet med de regionala landskapsstrategierna fortsatt, och har bland annat resulterat i nya forum för naturvård, landskapsanalyser och artinventering. De regionala landskapsstrategierna har ibland misstolkats och tagits för arbetet med att implementera ELC. Det ursprungliga syftet med de regionala landskapsstrategierna var att arbeta med biodiversitet i ett "landskapsperspektiv". Den sektorsövergripande bredd som finns i ELC saknas således (Tjänsteman G, 2013).

I Södermanland har behovet av samordning och prioritering inom länsstyrelsen lett fram till tillämpning av ELC i den regionala landskapsstrategin för Södermanland (Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2011). Dessa två län/regioner är exempel på regionala arbeten för genomförandet av ELC.

3.2.1 Landskapsstrategi för Södermanland

Policygemenskap

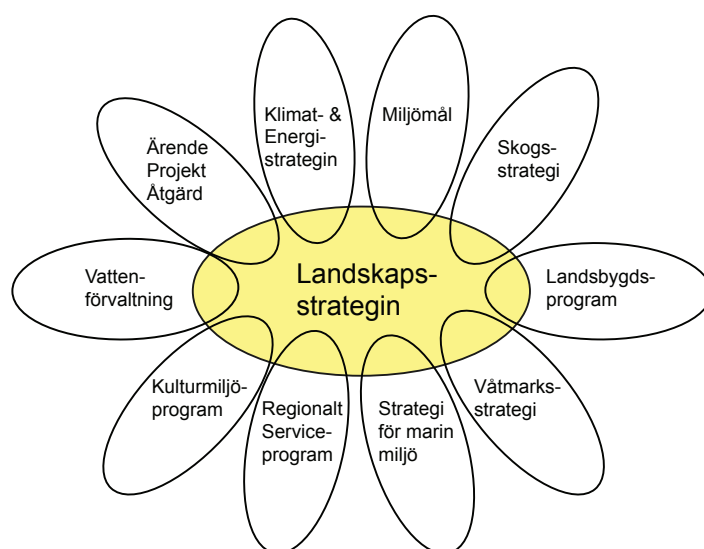
Arbetet med landskapsstrategin för Södermanland påbörjades 2007, inspirerat av ELC och dess helhetssyn på landskapet (Länsstyrelsen i Södermanland, 2011). Syftet med strategin var att fungera som ett samordnande policydokument för länsstyrelsens arbete. Samtliga enheter inom länsstyrelsen var representerade i en arbetsgrupp/policygemenskap. Workshops, seminarier och återkopplingsmöten organiserades. Tid och energi ägnades åt att skapa en gemensam referensram för de involverade. Strategin var på internt samråd under våren 2009 och en interimistisk landskapsstrategi testades under 2009/2010. Landshövdingen undertecknade den slutgiltiga landskapsstrategin 2011.

Kommunerna i länet och Södermanlands regionala samverkansorgan medverkade inte i arbetet. I ett sent skede av processen uttryckte några av kommunerna missnöje över att de inte varit inbjudna. I slutfasen av processen remitterades landskapsstrategin till kommunerna och vissa av kommunernas synpunkter inarbetades i den slutgiltiga strategin (Tjänsteman G, 2013).

Meningsskapande av ELC

På motsvarande sätt som i den nationella policygemenskapen ägnade länsstyrelsens policygemenskap tid, i början av arbetet, åt att diskutera ELC:s definition av landskap. Syftet var inte att skapa en mer konkret definition av landskap utan att bygga upp en gemensam förståelse inför det kommande arbetet. Man enades om att använda landskapsbegreppet för helhetssyn och som en tvärssektoriell ansats.

I starten av det här jobbet så blev också de som var med från början inspirerade kan vi säga av landskapskonventionen. Det här tänket att man ska täcka in hela landskapet, inte liksom en sort och en sort och en sort utan helheten, det var viktigt. (Tjänsteman H)

Landskapsstrategin för Länsstyrelsen i Södermanlands län ska vara vägledande vid inriktning och prioriteringar av Länsstyrelsens arbete. Bilden visar Landskapsstrategins centrala funktion i förhållande till sektorsstrategier och projekt. Det är en ömsesidig påverkan mellan Landskapsstrategin och sektorsstrategierna. Bilden är hämtad ur Landskapsstrategi för Sörmland (Länsstyrelsen i Södermanland, 2011).

Innebörden av landskapet som helhet var särskilt viktig, då det användes som en motkraft till sektortänkande. Det är vanligt att länsstyrelsen får stuprörsuppdrag från departement och regering. Landskapsperspektiv visade sig vara till hjälp för att arbeta med både stad och land. Landskapet som helhet var också viktigt för att i det fortsatta arbetet engagera invånare och företag samt för att öka medvetenheten om landskapets värden bland dessa aktörer.

När det gäller landskapskonventionens idéer och intentioner så ligger ju det i första hand på den regionala planeringen ute hos kommunerna, det är där som den aktiva handlingen skall ske, den nya planeringen som ska omsätta de här idéerna om människans perspektiv på sin omgivning till planering och till nya idéer som en hållbar livsmiljö. (Tjänsteman H)

Meningsskapande kring ELC:s potentialer för att prioritera och balansera mellan olika landskapsvärden gavs utrymme. Utgångspunkten var att göra prioriteringar utifrån ett humanistiskt perspektiv (Tjänsteman G, 2013).

Den långsiktiga visionen för landskapet är enligt landskapsstrategin:

Södermanland - ett mångsidigt, dynamiskt och hållbart landskap som engagerar. Södermanlands landskapsvärden hanteras, används och utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt (Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2011, s 8).

Tolkningsramar som används är "landskap som helhet", "landskapsperspektiv", "tvärsektoriellt arbete", "landskapsanda", "landskapsvärden" och "prioriterad landskapsutveckling".

Handlingsstrategier

Landskapsstrategin är tänkt att fungera som ett stöd för att definiera allmänna intressen och den ska vara vägledande vid prioriteringar av länsstyrelsens eget arbete och den får därigenom även betydelse för andra aktörer (Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2011).

Det sektorsövergripande tillvägagångssättet var ett motiv när länsstyrelsen började arbetet med landskapsstrategin. Tillämpning av ELC förutsatte en samordning mellan kunskapsområden, vilket är länsstyrelsens huvuduppgift.

Strategin är också tänkt att fungera som ett verktyg för identifiering av landskapsvärden, för utveckling av gemensam kunskap samt för att stödja prioritering av områden och åtgärder.

Strategin syftar till att:

- medverka till ett tydligt och medvetet samarbete mellan olika verksamheter och sektorer,
- uppmuntra olika aktörer till en helhetssyn på landskapet,
- förstärka kunskap och ekonomiska insatser,
- ge tydliga besked till olika intressenter och samarbetspartners (Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2011).

Strategin innehåller fyra övergripande strategier. En av strategierna omfattar riktlinjer för hur det tvärsektoriella arbetet bör ske. De tre andra strategierna handlar om planering och förvaltning av identifierade landskapstyper. Konkreta riktlinjer finns för alla fyra strategier.

3.2.2 Landskapskaraktärsanalys för Västmanland

Policygemenskap

Länsstyrelsen i Västmanland är en av fyra länsstyrelser som har ansvaret för regional utvecklingsplanering. Under 2011 inledde länsstyrelsen ett arbete för att förbättra den "rumsliga dimensionen" i sin kommande RUP. I detta arbete blev de ansvariga tjänstemännen

medvetna om ELC och inspirerades att göra en landskapskaraktärsanalys (LCA). Formellt fattade länsstyrelsen beslut 2012 om att göra en LCA för hela länet (Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2012).

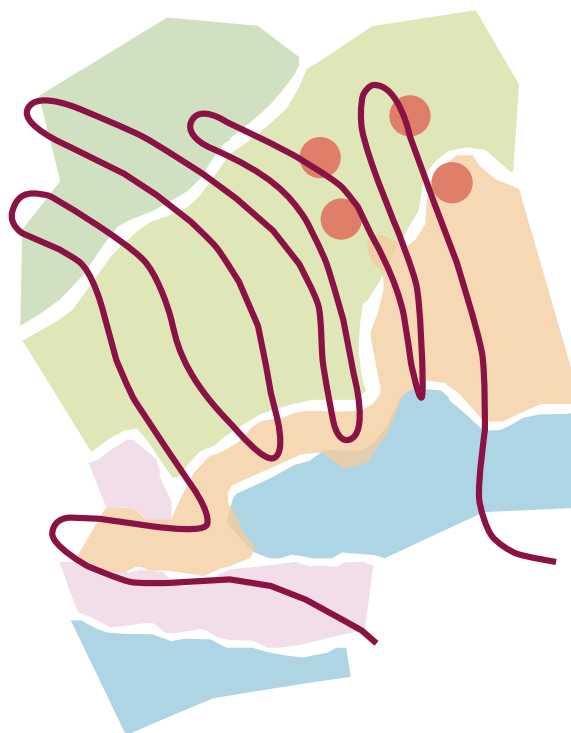
Under arbetet med LCA:n blev de som var involverade i arbetet också medvetna om att ELC och landskapsperspektivet öppnade upp en arena för nya aktörer (Tjänsteman I, 2013).

För att genomföra LCA:n bildade länsstyrelsen en projektgrupp – en policygemenskap – där nationella myndigheter som Trafikverket, Boverket och Riksantikvarieämbetet ingick. Fem konsultfirmor var också kontrakterade (Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2012). Arbetet med LCA:n genomfördes med hög hastighet och på kort tid under juni till december 2012 (Tjänsteman I, 2013). Konsulterna gjorde merparten av arbetet, relevanta planeringsdokument identifierades, inventeringar genomfördes, bussturer organiserades för att på plats studera länets landskap. Under processen genomfördes också två workshops. Länets kommuner samt berörda myndigheter var inbjudna till busstur och workshops. På den första workshopen fanns få kommunrepresentanter men på den andra var de flesta kommunerna i länet representerade. Den tajta tidplanen anges som en trolig anledning till att kommunerna inte deltog i början av arbetet. LCA-dokumentet slutfördes i december 2012 och projektgruppen upplöstes (Tjänsteman I, 2013).

Bilden visar landskapstyper i Västmanland. Det finns en tydlig "randning" i sydväst-nordostliga band. Tvärs denna indelning finns ådalar och åsar av isälvsmaterial i nord-sydlig riktning (illustrerad med en hand i bilden). Bilden är hämtad ur Landskapskaraktärsanalys för Västmanlands län (Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2012).

Färgindex

- Blå, sjönära landskap
- Lila, småbrutet mosaiklandskap
- Orange, slättlandskap
- Ljusgrön, vattenrikt sjölandskap
- Mörkgrön, storskaligt kuperat skogslandskap

Meningsskapande av ELC

Det praktiska arbetet med LCA:n bygger på metoder som de inblandade konsulterna tillhandahöll. Utgångspunkten för arbetet var ELC:s definition av landskap. Den snäva tidplanen gav litet utrymme för gemensamt meningskapande av ELC och landskap bland de som var involverade i arbetet. Målsättningen var att hantera landskapet som en helhet.

Allt hänger samman i det landskap som omger var och en som lever i länet. (Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2012)

Landskapskaraktärsanalysens syfte var att konkretisera tanken om hållbar utveckling. Det första steget i arbetet var att identifiera landskapskaraktärer och landskapstyper inom länet.

Bilden sammanfattar metodiken som använts vid landskapskaraktärsanalysen för Västmanlands län. Karaktärsbeskrivningen handlar om hur landskapet ser ut. Tematiska studier förklarar varför landskapet ser ut som det gör. Bedömning av utvecklingstendenser, känslighet och potential handlar om förändringar i landskapet och vad det innebär. Bilden är hämtad ur Landskapskaraktärsanalys för Västmanlands län (Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2012, s 12).

Landskapskaraktär är ett koncentrerat uttryck för samspelet mellan ett områdes naturförhållanden, markanvändning, historiska och kulturella innehåll samt rumsliga och andra upplevelsebara förhållanden som präglar ett område och skiljer det från omkringliggande landskap. (Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2012 efter Direktoratet för Naturförvaltning & Riksantikvaren, 2010)

Förutom landskapskaraktärsanalysen var anspråk och förändringstryck i olika områden utgångspunkten för arbetet. Bebyggelseutveckling, gruvnäring, infrastruktur, vindkraft och turistnäring är exempel på markanspråk. Landskapets känslighet och potential för nyttjande identifierades också.

Förutom "landskap som helhet" och "landskapsperspektiv" är "landskapskaraktär" och "attraktiva landskap" använda tolkningsramar.

Handlingsstrategier

LCA:n innehåller inga konkreta handlingsstrategier utan är ett kunskapsunderlag för landskapsvärden. Syftet är att fungera som planeringsunderlag för framtida strategier och beslutsstöd vid markanvändningsanspråk. Följande frågor har formulerats som stöd vid markanvändningsanspråk.

- Vad vill vi göra här?
- Är dagens landskapskaraktärer en väsentlig resurs även i framtiden?
- Hur ska den i så fall utvecklas?
- Hur kan planerade åtgärder bidra till en ur alla aspekter hållbar utveckling? (Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2012, s 12).

LCAAn ses som ett planeringsdokument och är tänkt att användas i arbetet med RUPen, länstrafikplan, strukturfonder mm. Målet är att LCAAn ska hjälpa till i arbetet att gå från sektorssyn till helhetssyn. Genom att skapa en helhetsyn kan kontaktytor mellan olika sektorer och aktörer skapas. När det gäller fysisk planering där stat och kommun stundtals hamnar i konflikter finns en förväntan om att LCAAn och helhetstänkandet kan bidra till nya kontakter och band med kommuner i länet (Tjänsteman I, 2013).

Beslut saknas om och hur LCAAn ska följas upp, eller revideras i framtiden (Tjänsteman I, 2013).

Landskapsobservatorium

På regional nivå vill vi också lyfta fram landskapsobservatorium. Det är ett samarbete och gemensamt projekt mellan Länsstyrelsen i Skåne, Sveriges Lantbruksuniversitet, Region Skåne, LRF Skåne samt kommunförbundet i Skåne där ELC:s definition av landskap och överbyggande egenskaper ligger till grund. Observatoriet är en digital mötesplats, en blogg, som drivs med syftet att slå vakt om förvaltandet av landskapets resurser, och få till ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt brukande av dessa. Målet är delvis att informera och sprida kunskap om landskapet, men innefattar även att skapa dialoger mellan landskapets aktörer, och för att få perspektivförändringar både inom den fysiska planeringen och kring landskapet och dess processer. Ambitionen är att kommunicera via olika media, t.ex. artiklar, filmer, reportage, notiser etc. hur landskapet påverkas av olika sorters trender, både lokala och globala. En annan uttalad ambition är att samla kunskap och kompetens kring landskapets utveckling, samt genom ett landskapsperspektiv belysa samtida händelser, forskning och projekt kopplade till landskapsfrågor. Redaktionen består främst av planerare och arkitekter, men även representant från LRF Skåne.

Läs mer på <http://www.landskapsobservatorium.se/>

3.3 ELC på lokal/kommunal nivå

Hittills har vi undersökt hur den europeiska landskapskonventionen (ELC) behandlats av myndigheter på nationell och regional nivå. Ambitionen är nu att undersöka hur konventionen kommer till uttryck, på lokal, kommunal nivå. En viktig förutsättning för planeringen av mark och vatten i Sverige är det svenska planmonopolet. Detta medför att den praktiska tillämpningen av nationella påbud, såväl lagar som konventioner, inom den fysiska planeringen, sker hos kommunerna. Som tidigare nämnts är den nationella samordningsgruppens ambition att underlätta för bland annat kommuner att använda ELC. Landskapsforum som arrangerades av nationella myndigheter den 14 november 2013 är ett exempel. Det är således kommunernas ansvar, men också rättighet, att konkretisera vad ELC betyder för den fysiska planeringen, med stöd från nationella eller regionala aktörer. Det är denna process, implementeringen av ELC, och hur konventionen formas på den kommunala nivån som detta avsnitt av rapporten handlar om. Vad betyder ELC för tjänstemännen på kommunal nivå? Med hjälp av den ”relationella ansatsen” undersöker vi meningsskapandet av ELC och vad det betyder för tjänstemännens förståelse och arbete med ELC.

I följande avsnitt presenteras de kommunala tjänstemännens erfarenheter av ELC implementering. I texten beskrivs de tydligaste tendenserna från intervjuerna, följd av en kort sammanfattning. (Om oenighet eller stor variation kring ett eller flera begrepp förekommer, kommenteras detta).

3.3.1 Policygemenskaper

På kommunal nivå har inga policygemenskaper för ELC-implementering identifierats. Många tjänstemän påpekar att de inte är särskilt kunniga om konventionen, antingen har de inte läst ELC, känner osäkerhet inför vad den innebär, eller så har de relativt nyligen kommit i kontakt med konventionen. De vanligaste kanalerna för tjänstemännen att få kunskap om ELC är via information från länsstyrelser, olika projekt t.ex. regionala planer och strategier, eller konferenser/föreläsningar där information om konventionen har förmedlats. Nationella myndigheter, genom Landskapsforum, och externa konsulter tycks också i viss utsträckning bidra till en ökad medvetandegrad och viss fortbildning. Relationen mellan kommun och länsstyrelse tycks främst vara informativ. Konkreta projekt fungerar som exempel och stimulerar till funderingar kring ELC inom den egna verksamheten. Många tjänstemän pekar på behovet av konkreta exempel. Länsstyrelsernas arbete kan fungera som tolkningsingångar för den kommunala verksamheten, främst översiktlig planering, och hur ELC kan appliceras i sådana sammanhang:

Det är ju väldigt nyttigt att stödja sig på detta [ELC]. Men i olika projekt och om man vill uppnå något så tittar vi ofta på andra kommuner och vad Länsstyrelsen tycker, lite olika. [...]Vi har ju fått reda på att länsstyrelsen i Sörmland spridit sin landskapsstrategi, det är ju också en ingång. De har ju inte bara en rådgivande roll, utan också en informerande roll. (Tjänsteman T)

Att undersöka hur andra kommuner hanterar frågan tycks vara en relativt vanlig metod för att fördjupa förståelsen för ELC, men i vilken utsträckning detta sker genom etablerade kanaler framkommer inte. Gemensamt för de kommuner som anser sig arbeta aktivt med konventionen, eller dess värden, är att arbetet sker på översiktlig nivå inom den fysiska planeringen. Även samarbeten mellan landskapets olika aktörer, i olika förvaltnings- eller strategifrågor som Länsstyrelsen ansvarar för, tycks innehålla element som tjänstemännen relaterar till konventionens innehåll. Det kan handla om en gemensam förvaltning av landskapsavsnitt, eller skogs- eller vattenstrategier för större landskapsavsnitt, samt Biosfärsområden. I vissa av dessa projekt är ELC uttryckligen en del av ambitionen i arbetet.

Kunskapen om ELC är generellt låg bland de kommunala tjänstemännen. De primära kontaktytorna för att väcka medvetenhet för ELC hos tjänstemännen tycks vara länsstyrelsen. Projekt som länsstyrelserna initierar fungerar som hjälp när konventionen tolkas av kommunala tjänstemän, och utgör ramar för vidare tolkning och genomförande. I de undersökta kommunerna är det huvudsakligen inom den översiktliga planeringen som konventionen i nuläget kommit till uttryck.

3.3.2 Meningsskapandet av ELC

I följande avsnitt undersöker vi meningsskapandet av ELC, dvs. vilken innebörd som tjänstemännen ger olika fenomen som de kopplar till konventionen. Tjänstemännens tidigare erfarenheter ligger till grund för förståelsen av ELC t.ex. konkret arbete med plandokument eller i metoder för förvaltning och planering av landskap. Det ska dock poängteras att det är i mycket få fall som konventionen lyfts explicit, det vill säga att tjänstemän eller politiker inom den kommunala organisationen sagt ”nu arbetar vi med ELC”.

Politisk och juridisk förankring av konventionen

För några av tjänstemännen får ELC en direkt praktisk tillämpning, bland annat i mötet med andra aktörer. Det är kanske främst i mötet med politiker och andra tjänstemän som ELC upplevs som ett verktyg vilket kan stötta och fungera som argument när prioriteringar

i landskapsfrågor ska göras. Denna tolkning och användning av konventionen är inte särskilt vanlig. Vanligare är att tjänstemännen tolkar politikernas otydliga ambition kring ELC som ett hinder för att arbeta med ELC. I vissa fall används dock ELC för att stärka demokratiska aspekter genom att kontakten med allmänheten i vissa projekt kan fördjupas och ges mer tid och resurser. Konventionen legitimerar detta, något som många tjänstemän menar att både allmänheten och politiker uppskattar, främst eftersom beslut blir bättre förankrade hos allmänheten och det skapas ett gemensamt språk för landskapsfrågor.

Våra politiker har också uppskattat detta, och de ser fram emot vad vi kommer fram till, de vill ju ha riktlinjer till slut, ganska konkreta [...] I de samrådsmöten som vi har haft har vi arbetat med tre medborgardialoger, det har kommit mycket folk, och det har arbetats kring kartan! Det har hjälpt till att bli mer specifik när man pratar om landskapet, eftersom alla har en relation till det och förstår det. Det är ett bra verktyg. (Tjänsteman M)

Det finns dock exempel på dess motsatts, det vill säga att ELC upplevs som ett verkningslöst instrument eftersom den saknar både politisk och juridisk förankring. Flera tjänstemän menar att den praktiska användningen skulle öka om konventionen infogades i t.ex. PBL eller Miljöbalken. Intervjuerna ger också uttryck för att ELC lätt glöms bort eller försvinner om den inte omsätts i aktuell lagstiftning. De menar att ELC blir utan verkan gentemot andra aktörer, främst exploatörer, om juridisk legitimitet saknas eftersom inga konkreta, juridiska krav kan ställas i planeringen.

ELC kan vara ett stöd för tjänstemännen, framförallt i kontakten med politiker och när landskapets värden ska försvaras. Några tjänstemän menar dock att ELC är verkningslös eftersom konventionen inte finns inskrivet i svensk lagstiftning t. ex. PBL och Miljöbalken.

Helhetssyn och demokratiska aspekter

Ungefär hälften av de intervjuade anger att de i olika grad arbetar aktivt med konventionen eller medvetet beaktar dess innehåll i planering eller förvaltning. De tjänstemän som inte anser sig arbeta aktivt med konventionen tolkar dock konventionen på liknande sätt. Det är två begrepp som framträder tydligare än andra, nämligen helhetsbild/helhetssyn, och demokratiska aspekter i förvaltningen och planeringen av landskap.

Helhetsbild/Helhetssyn

Fenomenet helhetsbild/helhetssyn har främst följande betydelse:

- Förmågan att i förvaltning och planering av landskap ta hänsyn till flera sektorsintressen, både allmänna och privata, och förstå sambanden mellan dessa intressen i landskapets olika skalor.
- Kartlägga och synliggöra sambanden mellan landskapets processer.

För att konkretisera begreppet helhetsbild/helhetssyn använder vissa av tjänstemännen exempel från sin egen yrkesverksamhet. Oftast beskrivs helhetsbild/helhetssyn som att skapa en gemensam förståelse för uppgiften, eller projektet, tillsammans med olika aktörsgrupper. Det kan t.ex. handla om att samla perspektiv från interna kommunala kompetenser, dvs. andra tjänstemän, för att kombinera olika planeringsunderlag, t.ex. ett kulturmiljöprogram med naturmiljöprogram. Andra exempel är kopplade till planarbete i olika skalor, t.ex. att i förvaltning och planering av landskapet ta hänsyn till både lokala, och regionala perspektiv i ett enskilt planeringssammanhang. Helhetsbild/helhetssyn exemplifieras även med arbeten i större landskapsfokuserade projekt på regional nivå, t.ex. där länsstyrelse, brukare eller

boende i landskapet varit involverade. En helhetsbild/helhetssyn anses oftast inte vara något en tjänsteman kan åstadkomma på egen hand, utan det kräver samarbete mellan olika parter och kompetenser. Helhetsbild/helhetssyn används ibland synonymt med landskapsperspektiv, ett begrepp som vi återkommer till längre fram i texten.

Av de exempel som lyfts för att beskriva begreppet helhetsbild /helhetssyn framgår att det finns två olika sätt att använda begreppet. Vissa tjänstemän har ett mer expert-betonat perspektiv, där begreppet används för att inkludera andra tjänstemän, främst i sammanhang där den "kommunala" helhetssynen betonas. Parallellt finns en tolkning där helhetssyn är något tjänstemannen är en del av och bidrar till, och att andra aktörer, både representanter från civilsamhället, myndigheter och övriga institutioner, tillsammans bidrar med sina perspektiv och intressen till ett gemensamt helhetsperspektiv.

Demokratiska aspekter

När det gäller demokratiska aspekter av förvaltning och planering av landskap, förekommer främst följande tolkningsramar:

- Medborgarnas betydelse för processen, dvs. deras möjligheter att ge sin bild av värden i sin livsmiljö via t.ex. fördjupade samråd, planprogram eller församråd.
- Samarbete mellan landskapets aktörer, både brukare, markägare, företag och exploitörer, för att identifiera gemensamma utmaningar och lösningar i olika projekt.

När tjänstemännen talar om ELC är de demokratiska aspekterna och helhetsbild/helhetssyn tätt sammanbundna. Värt att poängtera är att helhetssyn/helhetsbild, kan tolkas som en produkt av att involvera olika aktörer i landskapsarbetet. En viktig aspekt av den demokratiska delen av ELC är mobilisering och organisering av andra aktörer än de kommunala tjänstemännen, både för att definiera landskap samt hur landskapet kan/bör förvaltas och planeras. Detta sker oftast i fördjupade samråd, eller i underlag som planprogram etc. Detta samarbete både internt, och via en extern dialog med övriga landskapsaktörer är viktigt för tjänstemännens tolkning av ELC.

Men på något sätt har ELC och vad den står för fått genomsyra mycket av tänket kring den här processen och nya ÖP. Just det här att vi jobbar tvärsektoriellt, och arbetar tillsammans inom kommunen och försöker bjuda in många [icke-kommunala landskapsaktörer] från olika håll för att bidra till handlingen, är något som känns på något sätt genomsyra tänket i ELC. (Tjänsteman J)

Begreppen som tycks forma förståelsen av ELC i det kommunala arbetet är helhetsbild/helhetssyn och demokratiska aspekter. Här lyfts särskilt vikten av att tillåta andra än tjänstemännens perspektiv att komma till uttryck i förvaltningen och planeringen av landskapet, t. ex. via dialog mellan tjänstemän och civilsamhället. Det ska dock understrykas att ELC:s landskapsdefinition "ett område så som det uppfattas av människor" (Europarådet, 2000, Artikel 1), är relativt oreflekterad för de intervjuade tjänstemännen. Medborgarnas betydelse för "processen" framgår tydligt i intervjuerna, men frågan hur medborgarnas perspektiv på landskapet kan inkluderas i arbetet kvarstår.

Tvärsektoriellt perspektiv

På den nationella nivån används ofta begreppet "tvärsektoriellt arbete (perspektiv)" för att beskriva behovet av att arbeta med flera aktörer kring landskapsfrågor. I kommunstudierna används inte begreppet uttryckligen, däremot inkluderar många tjänstemän tvärsektoriellt

arbete och/eller samarbete, i sin tolkning av helhetssyn. Helhetssyn/helhetsbild är begrepp som används för att knyta samman sektorsintressen, till exempel genom dialog med landskapets olika aktörer, eller genom att integrera olika planunderlag eller genom ökat internt samarbete. Tjänstemännen talat om samverkan på två sätt. Några tjänstemän betonar den horisontella strukturen, som främst avser att samordna den interna kommunala organisationen och dess ämnesexperter i frågor och i förståelsen av landskapet. Det handlar oftast om planunderlag och arbetet med diverse program, och tjänstemännen understryker vikten av det interna kommunala samarbetet för arbetet med landskapsfrågor.

Den andra typen av samverkan avser den vertikala strukturen, där tjänstemännen betonar den "policyhierarki" som finns mellan den kommunala administrativa nivån, och det regionala och nationella nivån och de kopplingar som finns för landskapsarbetet mellan dessa nivåer. Många tjänstemän påpekar att både regionala och nationella myndigheter, t.ex. länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet, är viktiga för implementeringsarbetet och för att öka medvetenheten kring ELC. Tjänstemännen understryker även vikten av samarbetspartners i civilsamhället. Tolkningen av begreppet tvärsektorielt samarbete, inkluderar således både vertikal och horisontell samverkan.

Tjänstemännen tolkar i hög grad in ett tvärsektorielt arbete i ELC, både vertikal och horisontell samverkan. Delvis som en pusselbit i strävan efter helhetssyn/helhetsbild. Den horisontella användningen av begreppet dominerar men en vertikal tolkning förekommer också.

Landskapsperspektiv

Landskapsperspektiv är ett begrepp som används flitigt för att beskriva arbetet med ELC. Genom intervjuerna med kommunala tjänstemän har det framkommit två delvis olika tolkningar på landskapsperspektiv:

- Det första är förmågan att utveckla en planering som omfattar flera olika perspektiv och att väva samman dessa. Ofta handlar det om kultur- och naturvårdens sammanflätning, eller om avvägningar av allmänna och privata intressen i landskapet. Eller att genom dialog och samarbete tillvarata landskapsvärden, på både lokal och regional nivå.
- Den andra tolkningen är kopplad till de utmaningar som kommunen står inför vad gäller landskapsfrågor och olika projekt i förhållande till landskapet. Ofta kopplas landskapsperspektivet till ett aktuellt projekt, och en geografiskt avgränsad yta. Landskapsperspektivet kopplas, i denna tolkning, till ett specifikt projekts syfte.

Jag tänker att det [landskapsperspektivet] kan betyda många olika saker beroende på vilket syfte man har. Pratar man om biologisk mångfald så kanske man pratar om ganska stora avsnitt, pratar man vattenfrågor blir ju avrinningsområden aktuella. (Tjänsteman Q)

Den första tolkningen av begreppet har likheter med både helhetsbild/helhetssyn och de demokratiska aspekter som många av de intervjuade tjänstemännen talar om i förhållande till förståelsen av ELC. Landskapsperspektiv likställs ibland med tvärsektorielt arbete och vissa tjänstemän gör ingen skillnad mellan dessa två. För några innebär landskapsperspektiv främst ett landsbygdslandskap, och inte det urbana landskapet.

Enligt den andra tolkningen förstås begreppet i relation till ett projekt. Att anlägga ett landskapsperspektiv innebär då att agera i landskapsfrågor, att gå från att identifiera värden, till att förhålla sig aktivt till dem i projektarbetet. Ett landskapsperspektiv används för att problematisera och tolka projektuppgiften, för att t.ex. kartlägga vilka sektorer och aktörer som berörs. Man beskriver t.ex. utmaningar i förvaltningen/planeringen av landskapet som kopplas till landskapets förutsättningar, specifika miljöer eller andra projekt. Det är främst

tjänstemän inom landskapsförvaltning eller med en ekologisk/biologisk bakgrund som poängterar denna tolkning.

Landskapsperspektiv används på två olika sätt. I det första omfattar landskapsperspektiv både helhetsbild /helhetssyn och demokratiska aspekter. Utmärkande för den andra tolkningen av landskapsperspektiv är kopplingen till konkreta exempel eller projekt där tjänstemännen aktivt förhåller sig till landskapets förutsättningar och identifierar landskapets värden i relation till utmaningarna i det aktuella projektet.

Vardagslandskap

Ett begrepp som återkommer med jämna mellanrum i intervjuerna är vardagslandskap. Begreppet ges flera snarlika betydelser men gemensamt är det lokala perspektivet. Främst syftar vardagslandskap på de boende eller brukarnas syn på ett specifikt landskap. De boende/brukarna ses i detta sammanhang som en resurs, både att hämta kunskap och information från men också föra dialog med. Boende/brukare nämns även i sammanhang där de får en aktiv roll i både planering och förvaltning, genom att deras behov och värderingar påverkar eller styr planeringen. Vardagslandskap är således ingen expertvärdering av landskapet, utan en lekmannamässig tolkning av landskapet. Ofta talar tjänstemännen om att tillvarata lokala perspektiv och involvera boende/brukare utan att använda begreppet vardagslandskap.

Vardagslandskap är en viktig komponent i meningsskapandet av ELC. Det finns likheter mellan tjänstemännens tolkning av vardagslandskap, och ELC:s definition av landskap. Samtidigt ingår inte vardagslandskap i alla tjänstemäns tolkning av ELC och landskap.

Landskapsvärden

Landskapsvärden är ett begrepp som framför allt beskriver sektorsintressen som kulturvärden, rekreativvärden, estetiska värden, ekologiska värden eller landskapsbild. Det handlar främst om abstrakta och/eller immateriella värden. I vissa fall kopplas dessa till vardagslandskapet och de boende, dvs. värden i vardagslandskapet som bör skyddas eller beaktas i förvaltningen eller planeringen av landskapet. Det är brukarens upplevelse av landskapet som ska värnas. Här finns också synen på brukarna som en del av processen, i skyddet och fortlevandet av landskapsvärden. Samtidigt betonas också expertrollen där tjänstemännens kompetens lyfts fram tillsammans med deras ansvar att värna dessa värden.

Landskapsvärden kan innebära konflikter när dessa värden ofta ställs mot andra behov eller intressen, t.ex. ökat exploateringsstryck. Några tjänstemän nämner just intressekonflikter mellan landskapets olika värden som en viktig del av arbetet med landskap.

Landskapsvärden är starkt förknippat med kulturella och ekologiska värden, och bruket av landskapet. Således blir landskapets aktörer viktiga i förvaltningen och planeringen av landskapet. Den subjektiva upplevelsen av landskapet är en av flera aspekter att väga in i landskapsarbetet. Identifiering av landskapsvärden kan skapa intressekonflikter och enligt tjänstemännen ger ELC inte vägledning för hur dessa konflikter ska hanteras.

Tolkningsvårigheter och implementeringshinder

I inledningen nämndes att många tjänstemän känner en osäkerhet inför ELC. Detta kommer till uttryck som tolkningsvårigheter om hur ELC kan eller bör omsättas på lokal nivå. Konventionstextens breda definition av landskap tillsammans med allmänt hållna värdegrunder komplicerar arbetet med att omsätta konventionen i praktisk verksamhet.

Men detta är ju inte formulerat så att jag och mina kollegor på stadsbyggnadskontoret kan förstå den [ELC]. Det är inte bara att slänga en konvention på någon, utan det behövs hjälp till att tolka vad det är och hur den kommer till uttryck i vår verksamhet [...] Det är viktigt att skapa en egen förståelse för den, med dem man arbetar med, kring vad det innebär rent konkret. Så att saker inte kommer formulerade på ett mystiskt sätt någon annanstans ifrån. (Tjänsteman R)

Hur ELC ska tolkas och avsaknad av konkreta förslag om vilka verktyg, program eller projekt som är lämpliga för tillämpning av ELC gör många tjänstemän osäkra. Samtidigt vittnar de intervjuade om konventionens värde och använder den på olika sätt i sitt arbete.

För jag såg inte riktigt hur jag skulle använda mig av den [ELC]. Samtidigt arbetar ju vi med förändringsfrågor i landskapet i Stockholm, så jag har nog haft svårt med konventionen. Dels är jag okunnig kring den. Som när jag läser ser jag värdena i den, men hur menar de? Svårt att veta hur det ska tolkas. Och allt är viktigt! (Tjänsteman P)

Många tjänstemän menar att ELC:s breda definition och allmänt hållna värdegrund gör konventionen svår att tolka i praktiska sammanhang. Osäkerhet kring konventionens status och legitimitet försvårar också implementeringsarbetet.

3.3.3 Handlingsstrategier

De handlingsstrategier som beskrivs nedan är ett uttryck för hur tjänstemännen hanterar de tolkningsvårigheter som de upplever i förhållande till implementeringen av ELC. De strategier som identifierats är sprungna ur medvetna val, för att arbeta och/eller på annat sätt kartlägga möjligheterna att arbeta med konventionen. Genom intervjuerna med tjänstemännen har tre olika strategier identifierats.

- *Att avvakta och invänta nationella myndigheters tolkning av konventionen:* Det finns en slags generell förväntan, ett medvetet avvaktande, att nationella myndigheter ska ta initiativet och tydligt visa för kommunerna hur ELC kan omsättas i praktiken. Strategin tycks ha sin grund i tidigare erfarenheter av policyimplementering, och en tradition av top-down-implementering. Strategin tycks också ha sitt ursprung i svårigheter att tolka och omsätta konventionen i ett lokalt sammanhang.
- *Att kartlägga intresse och förankra konventionen hos politiker och chefer inom den kommunala organisationen:* Strategin innebär att tjänstemännen ber lokala politiker om stöd att utveckla riktlinjer för hur konventionen ska omsättas och tolkas i den egna organisationen. Ett alternativ är att undersöka och kartlägga intresset för ELC, och eventuellt vilka kompetenser inom den kommunala organisationen som arbetar eller ansvarar för ELC. Detta är en strategi som siktar mot att förankra konventionen i organisationen, främst via formella beslutsvägar som politiker eller tjänstemän i chefspositioner.
- *Att konkretisera ELC i olika praktiska sammanhang:* Den tredje strategin innebär att det främst är tjänstemän som tolkar ELC i olika uppdrag, och konkretiserar ELC:s innehåll inom förvaltningen, exempelvis i planprogram och översiktsplanering. Denna strategi tycks underlättas av regionala planeringsunderlag, t.ex. Landskapsstrategin i Södermanland eller Västmanlands landskapskaraktärsanalys. Dessa arbeten bidrar med

tolkningshjälp för hur arbetet med ELC och landskapsfrågor kan gestaltas även på lokal nivå. I två fall har även externa konsulter fått de kommunala tjänstemännen att arbeta konkret med landskapsfrågor. Med denna handlingsstrategi kommer initiativet om ELC från tjänstemännen, för att sedan förankras politiskt.

Strategierna visar olika perspektiv och förhållningssätt som tjänstemännen har till ELC. För vissa tjänstemän är implementeringen en aktivitet som innebär att ELC tolkas på nationell nivå och omvandlas till konkreta direktiv och riktlinjer för vidare vertikal implementering. I den andra handlingsstrategin utgår tjänstemännen från det lokala sammanhanget för att få besked från lokala politiker och chefer hur de ska förhålla sig till konventionen. I den tredje strategin är det i första hand tjänstemännen som initierar arbetet.

Det ska dock understrykas att några av de intervjuade tjänstemännen poängterar att de redan anser sig inkludera ELC i den dagliga verksamheten. I dessa fall finns ingen uttalad förväntan eller strategi för att arbeta med konventionen mer specifikt.

Den osäkerhet och brist på kunskap som många tjänstemän känner inför implementeringen av ELC gör konventionen svår att hantera. Vi har funnit tre strategier för att tackla denna problematik:

- Strategin att avvakta genom att invänta nationella myndigheters tolkning av konventionen. Här tas inget kommunalt initiativ och ansvar för att tolka konventionen.
- I förtydligandestrategin siktar tjänstemännen mot att kartlägga intresse och förankra konventionen hos politiker och chefer inom organisationen. Här försöker tjänstemännen förtydliga förväntningar och ansvar kring ELC med hjälp av nyckelpersoner i organisationen, och på så vis befästa riktlinjer för ELC:s implementering.
- Konkretiseringsstrategin är en sorts "learning by doing" där ELC appliceras i olika praktiska sammanhang, t.ex. planunderlag eller programhandlingar. På så sätt försöker tjänstemännen förankra konventionen i organisationen.

4 Landskapsforum

I arbetet med att implementera den europeiska landskapskonventionen (ELC) i Sverige har den nationella samordningsgruppen, bestående av Boverket, Naturvårdsverket, länsstyrelserna, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Trafikverket, Tillväxtverket samt Riksantikvarieämbetet (RAÄ), fått i uppdrag att genomföra ett antal verksamheter. En av dessa är att planera och genomföra en nationell mötesplats för arbetet med utveckling och tillämpning av landskapskonventionen (Riksantikvarieämbetet, 2011), ett så kallat Landskapsforum. I återrapporteringen av uppdraget till regeringen (Riksantikvarieämbetet, 2011) föreslår RAÄ att Landskapsforum [...] ”bör fungera som en inspirerande och inkluderande mötesplats för att nå en vidare krets myndigheter, organisationer, universitet och andra aktörer för information, utveckling och tillämpning av konventionen”. Målet med forumet konkretiseras med ambitionen att skapa kopplingar mellan nationella, regionala och lokala administrativa nivåer, samt mellan myndigheter, forskar- och civilsamhället. En särskilt angelägen målgrupp anses kommunerna vara. Landskapsforums innehåll, form och målgrupp kommer att variera över tid och beroende på behov (Riksantikvarieämbetet, 2011).

Titelsidan på inbjudan till det första nationella Landskapsforum 2013. Källa: <http://www.landskapsforum.se>

4.1 Landskapsforums syfte

Den 14 november 2013 genomfördes det första nationella Landskapsforumet i Stockholm. Ur forumets inbjudan går att läsa att "Landskapsforum är en ny mötesplats. Nya perspektiv på hur vi utifrån en helhetssyn kan planera, skydda och förvalta landskapet för en rikare livsmiljö. En utgångspunkt är landskapskonventionen och visionen om allas delaktighet i formandet av såväl stad som land". Vidare skriver den nationella samordningsgruppen att de bjuder in till samtal om sektorsövergripande perspektiv på attraktivitet, tillväxt och hållbar utveckling. I intervju med en av RAÄ:s representanter läggs betoningen på forumet som en mötesplats, där landskapets olika aktörer får en chans att träffas. Det är sålunda flera olika ambitioner kopplade till forumet, både samtal och kontaktnät mellan landskapets aktörer eftersträvas, liksom att delge och diskutera olika perspektiv och utgångspunkter för landskapsarbetet. Forumet kan tolkas som en arena för kunskaps- och erfarenhetsutbyte, samt inspiration, mellan landskapets aktörer.

Deltagare från både civil- och forskarsamhället, samt statliga myndigheter, regionala och kommunala aktörer deltog i forumet. Diskussioner i utställningshallen inför morgonens föreläsningar i plenum. Foto: Erik Olsson

4.2 Målgrupp

Under forumet deltog representanter från en mängd olika sektorer och myndigheter. Den tänkta målgruppen enligt inbjudan var yrkesverksamma inom planering och förvaltning av landskap, främst inom myndigheter, kommuner, universitet och högskolor. Dock blev det faktiska utfallet bredare än så, då många privata näringsidkare, konsulter, LEADER-utvecklare och diverse intresseföreningar kom att utgöra cirka en tredjedel av deltagarna. Resterande var kommunala tjänstemän, representanter från länsstyrelser samt nationella

myndigheter och departement, samt yrkesverksamma och studenter från högskolor och universitet. Totalt deltog dryga 300 personer i forumet.

Bland deltagarna fanns drygt 50 landskapsarkitektstudenter vilka bidragit med reflektioner kring landskapsforum (se bilaga 7.3).

4.3 Forumets tema och innehåll

4.3.1 Plenum

Dagen inleddes med föreläsningar i plenum, där föredragen var kopplade till olika teman. Mellan de olika föreläsningarna gjordes publiken mer eller mindre delaktig genom att aktivt, under ledning av forumets moderator, få fundera och diskutera kring olika frågeställningar kopplade till föreläsningarna. Det fanns också möjligheter att lämna kommentarer, skriftliga på det ”klotterplank” som arrangörerna sammanställt, och muntligt i plenum under moderatorns ledning. I intervjun med den nationella samordningsgruppens representant från RAÄ blir vissa av forumets teman och samordningsgruppens tankar med dagen tydligare:

Urban Emanuelsson, en key-note speaker, tar upp behovet att samverka för landskapet och den komplexitet och mångfald som landskapet handlar om [Integrerat landskapsarbete – med respekt för varandras kunskap och roller]. Och även inledningstalaren, generaldirektör Monika Stridsman, från Skogsstyrelsen, kommer prata på samma tema [Helhetssyn kräver dialog och samverkan!]. Det kommer flera saker som pekar på det här att samverkan inte bara ska ske från olika discipliner, utan också förväntningar från civilsamhället. Det kommer med i det, det finns flera exempel på detta som kommer tas upp, bland annat ”Vilhelmina model forest”, som Leif Jougda kommer ta upp, hur man arbetar med skogsbruk tillsammans. (Tjänsteman B)

Föreläsning i plenum; moderatorn leder samtalet mellan förmiddagens olika talare. Här varvades självreflekerande frågeställningar och kortare intervjuer med föreläsare. Det fanns också inslag där deltagarna själva aktivt fick välja ståndpunkt i olika landskapsrelaterade frågor. Foto: Erik Olsson

Helhetssyn och samarbete med civilsamhället är alltså två tydliga teman. Vidare på samma teman är också presentationerna av Sveriges Hembygdsförbund, med titeln *100 år med landskapskonventionen – hembygdsrörelsens erfarenheter* och Kungl. Skogs- och lantbruksakademiens presentation *Samverkan mellan landskapets aktörer – hur åstadkommer vi det?* Under föreläsningarna i plenum var också Miljödepartementet inne på temat om helhetssyn med föreläsningen *Ett ökat helhetsperspektiv i markanvändningen*. Miljömålsberedningen presenterade temat *Biologisk mångfald och ekosystemtjänster – på väg mot en planerad proposition*. Slutligen hade Ingrid Sarlöv Herlin en genomgång av European Landscape Award, ett pris i landskapskonventionens anda, i sin föreläsning *Europas prisade landskap*. Av studenternas analyser av forumets innehåll framkommer att deras upplevelser delvis stämmer överens med tidigare identifierade teman, bl.a. samarbete och helhetssyn. Studenterna poängterar att respekten för andra yrkesrollers kompetens, frågor om tillit, fortbildning av landskapets aktörer, var andra viktiga teman under dagen.

4.3.2 De temabaserade sessionerna

Under konferensens eftermiddag fick deltagarna möjlighet att delta i en av fyra olika sessioner. För sessionerna var de nationella myndigheterna i samordningsgruppen ansvariga. Sessionernas syfte är tudelat; dels handlar det om att få deltagarna att känna sig bekanta med forumet, och fördjupa sig inom ett område de själva har intresse av. Dels är sessionerna ett sätt för arrangerande myndigheter att lyfta aktuella projekt för utveckling och att "förta med målgrupperna" (Tjänsteman B, 2013).

Program Session 1

Välkommen!

Moderator: Mathias Holmberg

Mellanrummens möjligheter

Katarina Saltzman, Göteborgs universitet

Tre exempel:

- **Loppmarknaden Kommersen – om urbana berättelser och hållbar kulturell förtätning**
Niklas Hansson, etnolog, Göteborgs universitet
- **Cyklopens kulturhus – en plats, ett äventyr, en rörelse**
Elof Hellström, Kulturkampanjen
- **Mellanrum i stadsomvandlingens Kiruna**
Anna Hesselgren och Ola Anderstedt, konstnärer

Diskussioner i grupp och med panel

Session 1, Dynamik, dialog och delaktighet – för utveckling av stadens landskap arrangerades av Arkitektur- och designcentrum, Boverket, Formas och Riksantikvarieämbetet. Sessionen innehöll både föreläsningar och samtal om stadslandskapets utveckling, där främsta fokus var stadens mellanrum; de landskap som ofta är oplanerade eller saknar tydliga funktioner. Här diskuterades också vikten av att lämna platser oplanerade, och hur medborgare kan få en större plats i planeringen och i att ta initiativ för obrukad eller odefinierad mark. Studenterna ansåg att programmets fokus låg på mellanrummens betydelse för stadens utveckling. Landskapet förstås som en plats där människor lever och vistas, det handlar om upplevelsevärden och har således en stark koppling till ELC:s definition av landskap.

Under session 1 fanns det utrymme för diskussioner i grupp och med panelen, bestående av sessionens föreläsare. Ett diskussionsunderlag handlade om handlingsutrymme i relation till stadens mellanrum. Både studenter och intervjuade tjänstemän ger uttryck för att diskussionerna i mindre grupper var ett välkommet och uppskattat moment. Foto: Erik Olsson.

Program Session 2

Trafikverket som samhällsutvecklare med landskapsperspektiv

Nya metoder och bättre planeringsunderlag

(presentationer från utvecklingsprojekt)

Landskapsfrågor i ny infrastrukturplanering

Miljarder till landskapet!

Avslutande diskussion

Medverkande:

Johan Bergkvist och Ann-Charlotte Eriksson, Trafikverket

Bengt Schibbye, Schibbye Landskap

Mia Björckebaum, KMV-Forum

Emily Wade, Landskapslaget

Session 2, Landskap i långsiktig planering, arrangerades av Trafikverket och handlade om nya metoder, bland annat landskapskaraktärsanalys, för att analysera och utveckla en helhetsförståelse av landskap. Som praktiskt exempel tjänade bland annat Kinnekullebanan där landskapskaraktärsanalysen använts för att undersöka landskapets känslighet för förändring och potential för utveckling. Studenterna skriver i sina kommentarer att sessionen präglades av samtal om dialog och samarbete, mest fokuserat kring tjänstemännens kommunikation i projektet. Landskapskaraktärsanalysen verkar ha varit det samlande begreppet för hur konventionen kom till uttryck, vilket också gör att synen på landskap som förmedlades var starkt färgad av de naturvärden som var kopplade till det praktiska exemplet.

Program Session 3

Inledning

Välkommen och koppling till den internationella agendan

Moderator: Fennia Carlander, Naturvårdsverket

Biosfärområden som arenor för landskapsfrågor

Johanna MacTaggart, biosfärkontoret Vänerskärgrården med Kinnekulle

Handlingsplan för grön infrastruktur på regional nivå

Naturvårdsverkets förslag i regeringsuppdrag, Karin Skantze, Naturvårdsverket

Landskapsstrategi för Jönköpings län

Sanna Fant, Länsstyrelsen i Jönköpings län

Slutdiskussion

Session 3, Grön infrastruktur – att arbeta med biologisk mångfald i ett landskapsperspektiv höll Naturvårdsverket i och fokuserade på frågeställningen hur arbetet med grön infrastruktur kan vara ett sätt att implementera landskapskonventionen på. Här diskuterades både landskapsstrategier för biologisk mångfald och Biosfärområden. I session 3 upplevde studenterna att arrangörerna presenterade problematiken vid samarbete mellan många aktörer och analyser för biologisk mångfald. Det var bland annat fokus på att nätverka och sprida kunskap, delvis för att kunna diskutera gemensamma målbilder i detta arbete på regional nivå. Landskapet ses som en komplex och föränderlig process.

Program Session 4

Fysisk planering och regionalt tillväxtarbete – vad händer i Europa och i Sverige?

Sverker Lindblad och Maria Nordh, Näringsdepartementet

Utvecklingen av den regionala tillväxtpolitiken – vad kan vara nästa steg?

Lars Wikström, Tillväxtverket

Lokal växtverk påverkar regionen – vad händer i Ludvika?

Linda Nilsson, Ludvika kommun, projektet Tillväxtpaketet Ludvika Smedjebacken – Att växa i takt

Den fjärde sessionen, Tillväxt kräver planering! arrangerade Tillväxtverket. Sessionen kom i korthet att handla om attraktionsskapande åtgärder både på regional och kommunal nivå, för att stärka tillväxt och företagets konkurrenskraft. Fysisk planering och attraktivitet i vardagslandskapet är båda viktiga förutsättningar för att skapa denna tillväxt. Den fjärde sessionens innehåll tyckte många studenter var svår att relatera till. Tillväxtverket saknade landskapsperspektiv, och var väldigt inriktade på sin egen verksamhet, dvs. hur tillväxt kan skapas i kommunala och regionala sammanhang.

Gemensamt för sessionerna var att föreläsarna problematiserade kring sektorsområden. Studenterna redogör i sina reflektioner för att de tre första sessionerna innehöll sektorsövergripande perspektiv. Diskussionerna kring samarbete om landskapsfrågor var däremot oftast kopplade till en specifik sektor. Den fjärde sessionen får kritik av studenterna eftersom sessionens innehåll inte på ett tydligt sätt knöt an till landskapsfrågor.

4.3.3 Utställningen (klotterplanket)

I samband med Landskapsforum hade arrangörerna ordnat en interaktiv utställning som vände sig till forumets deltagare. Syftet var att låta deltagarna få möjlighet att uttrycka uppfattningar och tankar om ELC och dess tillämpning. Under moderatorns ledning diskuterades resultatet av denna utställning i plenum vid slutet av dagen.

Initialt fick varje deltagare på forumet tre röda ”pluppar” som skulle användas för att markera den enskilda deltagarens uppfattning i relation till utställningens tre olika påståenden. Kring två av påståenden hade deltagarna möjlighet att lämna skriftliga kommentarer. Ett fjärde och avslutande del i utställningen bestod av fria kommentarer. Påståendena var följande (se bilder 1-3).

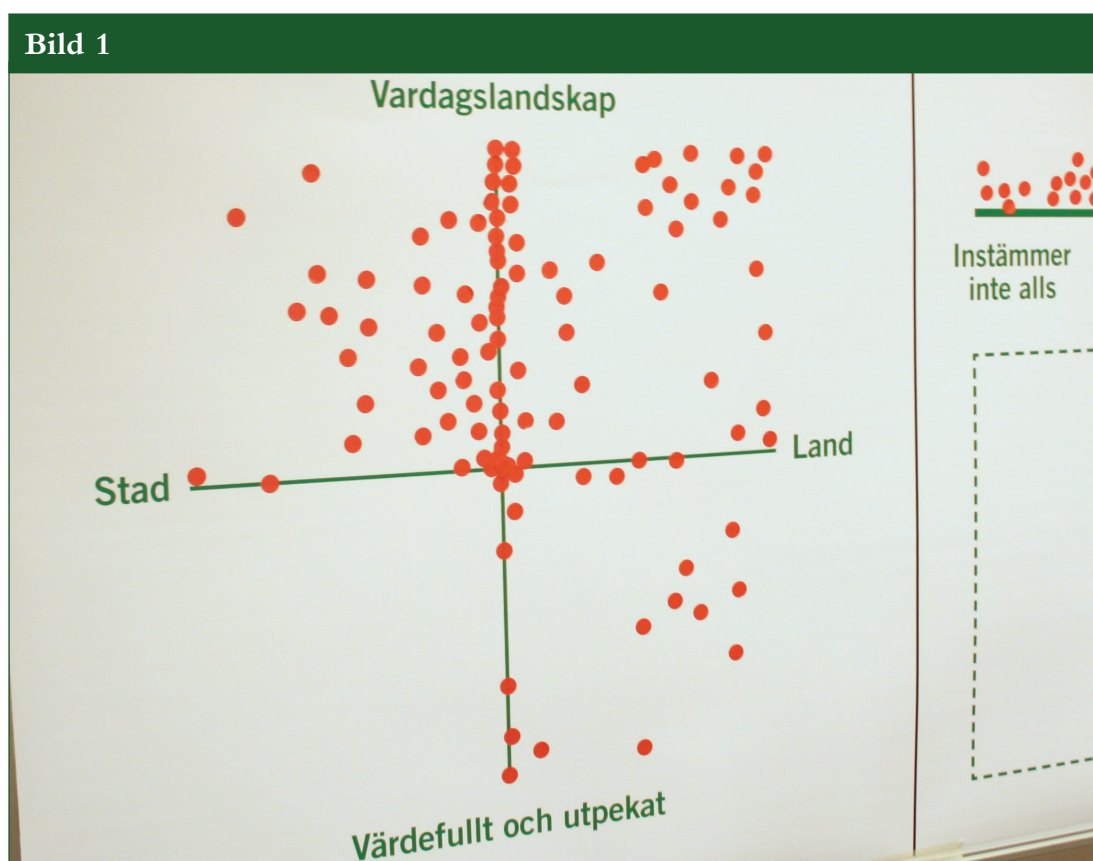

Bild 1. Foto: Erik Olsson.

"Jag tycker vi borde jobba mer med..."

Alternativ: Vardagslandskap, Värdefullt och utpekat, Stad, Land.

Majoriteten av besökarna tycks enligt klotterplanket i högre grad anse att "vardagslandskapet" är något som de bör arbeta mer med, både i stads- och landsbygdsfrågor. Observera att nedre vänstra kvadraten, stad/värdefullt och utpekat, saknar röda pluppar.

Bild 2

Bild 2. Foto: Erik Olsson.

"Jag vet hur jag ska tillämpa ett landskapsperspektiv"

Alternativ: Instämmer inte alls, Instämmer helt [inga kommentarer författades]

Svaren om deltagarna instämmer eller inte i om de vet hur landskapsperspektivet ska tillämpas är blandade. En tendens finns att deltagarna instämmer i påståendet. Kommentarer till frågan saknas.

Bild 3

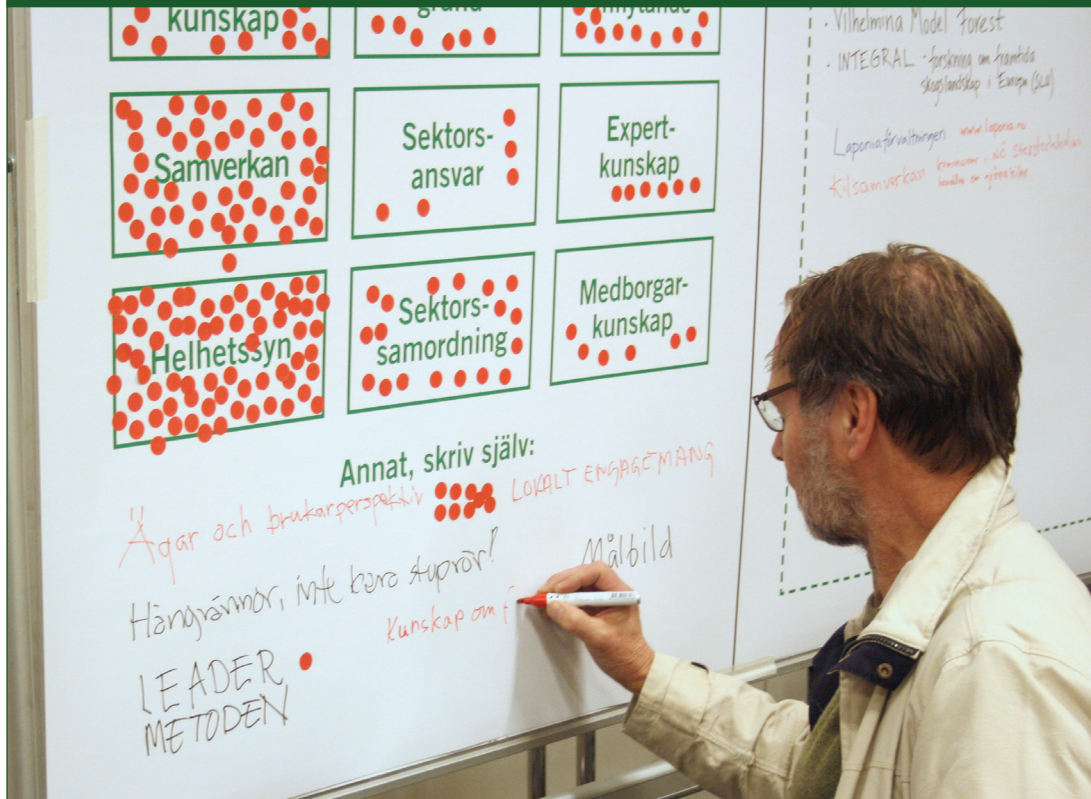

Bild 3. Foto: Erik Olsson.

"Den viktigaste framgångsfaktorn för att tillämpa ett landskapsperspektiv är"

Alternativ: Respekt för varandras kunskap	Gemensam grund	Medborgarinflytande
Samverkan	Sektorsansvar	Expertkunskap
Helhetssyn	Sektorsamordning	Medborgarkunskap

[Följande kommentarer författades: Ägar- och brukarperspektiv, Lokalt engagemang, Hängrämnor inte bara stuprör, Målbild, LEADER-metoden samt kunskap om former för samverkan.]

Helhetssyn är den mest valda framgångsfaktorn vid tillämpningen av ett landskapsperspektiv. Samverkan, är näst efter helhetssyn, det populäraste. Kommentarererna ger en bild av forumets bredd av deltagare, bland annat ägar- och brukarperspektiv och LEADER-metoden vittnar om aktörsbredden.

Mitt bästa exempel på tillämpning av ett landskapsperspektiv:

Skriv själv:

- Vilhelmina Model Forest
- INTEGRAL - forskning om framtida skogslandskap i Europa (SLU)
- Laponiaförvaltningen www.laponia.ru
- Kilsamverkan kommuner i NÖ Storstockholm handlar om gröna kilar

Bild 4. Foto: Erik Olsson.

“Mitt bästa exempel på tillämpning av ett landskapsperspektiv”

Kommentarer kopplade till det sista påståendet är följande:

Vilhelmina Model Forest

Integral - forskning om framtida skogslandskap i Europa (SLU)

Laponiaförvaltningen www.laponia.ru

Kilsamverkan kommuner i NÖ Storstockholm handlar om gröna kilar

Några få exempel på deltagarnas syn på praktisk tillämpning av ett landskapsperspektiv dök upp bland de egenförfattade kommentarerna. De lyfter fram både förvaltning av landskap i allmänhet, och i synnerhet skogslandskap och stadsnära grönområden.

4.4 Resultat och slutsatser

Kommuntjänstemännens reflektioner före forumet

När vi frågade om vilka förväntningar tjänstemännen hade på Landskapsforum så var svaren relativt diffusa. De flesta indikerade dock en förväntan på konkreta exempel på hur implementeringen av ELC kan se ut i praktiken. Tjänstemännen talade om ”goda” exempel från andra kommuner, men efterfrågade även exempel på verktyg och analysmetoder för att kunna ta hänsyn till ELC i planeringen/förvaltandet av landskapet. Många av tjänstemännen angav också att deras förväntan på deltagandet i forumet var starkt förknippat med att träffa andra aktörer, både ur civilsamhället och från andra kommuner. En annan lika vanlig reflektion var önskan om att få tolkningshjälp kopplade till aktuella projekt. De aktuella frågor som tjänstemännen arbetar med berör alla på olika sätt landskapsfrågor, främst grön infrastruktur och fysisk planering i stadsmiljö. Innehållet i de enskilda sessionerna korrelerar

väl mot dessa förhoppningar. Några tjänstemän angav att de saknade förväntningar eller inte såg nyttan med forumet. Antingen för att regionala och nationella myndigheter hade för stor plats i forumets innehåll (enligt programmet), där av ansågs inte forumet intressant för de kommunala tjänstemännen. Alternativt lyftes inte ELC i tillräckligt hög eller explicit grad för att forumet skulle vara intressant.

Kommuntjänstemännens reflektioner efter forumet

Den stora bredden av deltagare i forumet väcker både förvåning och insikt hos tjänstemännen, i hur många olika aktörer som bör beaktas vid förvaltningen/planeringen av landskapsrelaterade frågor. Det är också många av tjänstemännen som upplever detta som problematiskt. De intressekonflikter som uppstår i den praktiska verksamheten mellan landskapets aktörer nyanseras dock inte på forumet. Någon tjänsteman tyckte det fanns en vilja till att förenkla denna problematik, vilket kan bli problematiskt vid landskapsarbete på lokal nivå. Många tjänstemän gav också uttryck för en viss förvåning kopplat till det låga antalet kommunala deltagare under forumet (ca 30 st av drygt 300), och en viss besvikelse över detta:

Jag hade nog hoppats på ett mer konkret upplägg, och konkret information som kunde appliceras på riktigt. Sen hade jag också hoppats att det fanns fler kommunfolk där, det är såklart de kontakterna som är viktigast för oss. [...] Så som det [inbjudan] var formulerat var ju vi en av målgrupperna, men det är ganska ofta på den här typen av seminarium som man inser att det är ett visst glapp mellan den kommunala nivån och den statliga nivån. (Tjänsteman Q)

Några av tjänstemännen menade att innehållet var anpassat för att passa en bredare målgrupp, därav det låga antalet kommunala tjänstemän. Andra tolkar detta som att ELC är en oprioriterad fråga, vilket spåds på ytterligare när många tjänstemän lämnade forumet utan att fått svar på frågan ”hur ska ELC praktiskt implementeras på kommunal nivå?” De allra flesta tjänstemän har trots detta fått inspiration och nya tankar kring hur de kan arbeta med ELC i sin egen verksamhet. Framförallt tar många av tjänstemännen med sig tankarna kring helhetssyn, och att en stor mängd landskapsaktörer måste med i arbetet med landskapets planering/förvaltning:

Det var väldigt spännande att höra allt detta eftersom det var så pass brett från olika delar, och det genomsyrar så många olika verksamheter och myndigheter på olika sätt. Att det [ELC] här sipprar upp, eller sipprar ner. Så det tyckte jag var spännande, för då kändes det som att vi är inte helt ute och cyklar, utan det är fler som är med på banan och jobba med landskap, sambanden och hur man kan arbeta vidare med dessa frågor. (Tjänsteman S)

En av de förväntningar som var tydligast inför besöket på Landskapsforum var efterfrågan av praktiska exempel för hur ELC kan användas på kommunal nivå. De få exempel som gavs under forumet ansågs inte vara tillräckligt. Inte heller de efterfrågade verktygen, i fråga om metoder eller analyser för att implementera ELC, tycks tillhöra det som tjänstemännen tog med sig från besöket.

Enligt tjänstemännen var en viktig kvalitet med deltagandet i forumet insikten av den breda aktörsgrupp ur civilsamhället som berörs av landskapsfrågor. Denna insikt öppnar också upp för andra utmaningar, t.ex. identifierar många av de intervjuade att forumet inte behandlade problematiken kring intressekonflikter som olika aktörers intressen utgör i landskapet. Deltagandet i forumet tycks också ha stärkt några tjänstemäns uppfattning att ELC-implementeringen är i ett tidigt skede:

Konventionen pratade man ju inte specifikt om, utan den genomsyrade ju allting [under Landskapsforum], och jag inser ju att detta är något jag måste fördjupa mig i själv. [...] Det kändes som om detta var något som ligger i startgroparna och att man försöker hitta formerna för hur man kan arbeta med det. (Tjänsteman S)

Denna insikt tycks också i viss mån leda till handlingskraft, och en vilja att arbeta vidare med konventionen. Många tjänstemän som deltog i forumet blev på det klara med att formerna för ELC:s implementering inte är satta, vilket innebär att de i högre grad vågar pröva egna tillvägagångssätt för att arbeta med konventionen.

Många av studenterna reflekterar över att flera föreläsare i plenum på forumet lägger tid och energi på att presentera sig själva och sin organisation. De föreläsare som studenterna tyckte sammanfattade Landskapsforums budskap bäst, var de föreläsare som lade minst tid på att presentera sina egna organisationer. Även bland tjänstemännen tycks samma uppfattning råda. De föreläsare som fokuserade på ett budskap, t.ex. helhetssyn och samarbete, har lyckats bäst med att förmedla sina budskap och tankar till forumets deltagare.

4.5 Diskussion landskapsforum

Kommunerna efterfrågar i hög grad konkret hjälp eller tolkningsstöd. De tjänstemän som söker praktisk hjälp med specifik problematik, vilka faller inom sessionernas områden kan vara förhållandevis nöjda. Dessa tjänstemän får praktiska exempel vilka kan kopplas till nationella aktörers tolkning av konventionen. De tjänstemän vars frågor faller utanför sessionernas innehåll, kan istället bli osäkra om ELC främst handlar om innehållet i dessa sessioner. Sessionerna tycks snarare vara ett resultat av myndigheternas kunskap och erfarenhet, snarare än de behov som finns på lokal nivå. Ett förslag för framtida Forum är att genomföra en enklare undersökning kring förväntningar på Forumet och lokala aktörers behov av information och kunskap om ELC. Nu blev innehållet i Forumet och meningsskapandet av ELC delvis kopplat till aktuella projekt som myndigheterna driver.

Insikten om att ELC är i startgroparna tycks ge tjänstemännen handlingskraft. När det blir mer uttalat att konventionen ligger i startgroparna, släpper oron för att göra ”fel”. Istället blir klimatet öppnare, och tjänstemännen tillåts experimentera och själva undersöka hur konventionen bäst kan fångas upp inom den egna verksamheten.

Tjänstemännens insikt om det breda spektrum av landskapsaktörer som bör involveras vid implementering av ELC är också värt att notera. Insikten skapar förutsättning för att ELC kan definieras brett i samhället, och tillåta tolkningar som möjliggör för alla aktörer i landskapet att delta i arbetet. Det öppnar på så vis upp för policygemenskaper mellan fysiska planerare och brukare av landskapet.

5 Diskussion och slutsatser

Den relationella ansatsen som vi har använt i redovisade studier ger en översiktlig bild av pågående implementeringsprocess av ELC i Sverige. De tre analytiska komponenterna, policygemenskap, meningsskapande av ELC samt strategier för implementering, har hjälpt oss fånga och synliggöra viktiga delar av en komplex policyprocess. Genom att undersöka policygemenskaper har implementeringsaktörer identifierats. Genom analys av meningsskapande, har prioriterade fenomen och tolkningsramar för implementering av ELC lyfts fram och aktörernas implementeringsstrategier har beskrivits.

5.1 Policygemenskaper

Sammanfattningsvis visar studien att de intervjuade aktörer upplever ett behov av att organisera samarbeten och involvera olika landskapsaktörer för att implementera ELC, men att incitament och rutiner för detta vanligtvis saknas. Konkreta uppdrag från politiker efterfrågas. Myndigheter och länsstyrelser önskar konkretisering via regleringsbrev. Tjänstemännen i den kommunala organisationen väntar på information, instruktioner och uppdrag från länsstyrelsen eller från lokala politiker. Den svenska ratificeringen av ELC är, enligt majoriteten av de intervjuade, inte tillräcklig för en implementering av ELC på bred front.

Många kommunala tjänstemän menar att utan juridiskt stöd, t.ex. i PBL eller Miljöbalken så ges inte tid eller resurser till arbete med konventionen. Utan uppdrag från politiker blir också de lagstadgade reglerna för landskapsarbete avgörande, och eftersom landskap (i en vidare bemärkelse än estetiska kvaliteter) t.ex. inte nämns i PBL, och enbart tangeras i Miljöbalken, får detta också betydelse för arbetet med ELC. I kontakten med andra aktörer, t.ex. exploatörer eller byggherrar saknar konventionen legitimitet, enligt flera intervjuade, och kan däremot inte användas för att understryka vikten av helhetssyn mm.

Samtidigt som det råder osäkerhet om konventionens status pågår en mängd aktiviteter och projekt för ELC-implementering, på olika policynivåer. Policygemenskaper organiseras för olika ELC inspirerade projekt. Ett vanligt förhållningssätt för att hantera genomförandet av ELC är en stegvis process där ett landskapsperspektiv förväntas sippra in i verksamheter och beslutsfattande.

"Helhetssyn kan man bara ha tillsammans". - Landskapsforum 2013. Foto: Erik Olsson.

Vi kan konstatera att policygemenskapen på nationell nivå där olika myndigheter samarbetar har skapat en plattform för ELC-implementering. Målet att organisera gruppen med representanter från olika policynivåer (regionalt och lokalt) har dock ännu inte uppfyllts.

Studien pekar också på att det tvärssektoriella arbetssättet som eftersträvas inte är enkelt att nå. Myndigheter är vanligtvis organiserade i expertområden. Att arbeta för horisontell integrering (mellan expertområden) och vertikal integrering (mellan policynivåer) är enligt de intervjuade problematiskt. De beskriver det som riskabelt att gå utanför sitt eget kunskapsområde och territorium. Det kan skapa konflikter att beträda någons annans revir. Konkurrensen mellan länsstyrelse och regionala samverkansorgan om regionala planeringsfrågor innebär också en svårighet. Länsstyrelsen roll i implementeringen av ELC i förhållande till översiktsplanering och det kommunala planmonopolet är ytterligare en svårighet som påtalas. Samtidigt har länsstyrelsernas arbete, med att informera om ELC och att utveckla regionala ELC-inspirerade strategier och planeringsunderlag, gett tydliga effekter hos berörda kommuner. Nationellt Landskapsforum har också fungerat som en arena för ökad medvetenhet och kunskap om ELC.

5.2 Meningsskapande av ELC

ELC:s definition av landskap, "ett område sådant det uppfattas av människors och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer", har i de flesta fall varit utgångspunkt för att skapa mening av ELC. De har förekommit diskussioner om att definitionen är för vag och att det finns behov av förtydliganden. Det har också funnits idéer och krav, på olika policynivåer, om att göra definitionens innehåll mer konkret. Denna process pågår men ELC:s definition av landskap har valts både i studerade policydokument och i undersökta policygemenskaper. Behovet av konkretiseringar har främst motiverats av definitionens breda tolkningsmöjlighet. Fördelen med ELC:s definition, som de intervjuade nämner, är det inkluderande synsättet vilket ELC som helhet vilar på. Definitionen ger legitimitet åt medborgarmedverkan och erkänner emotionella landskapsvärden. Det är,

enligt de intervjuade, en stor utmaning för myndigheter och verksamheter att hantera dessa frågor. ELC:s breda definition av landskap anses problematisk när den ska överföras till expertmyndigheters sektoriserade arbetsuppgifter. De intervjuade spekulerar också kring olika landskapsaktörer önskan om att definiera landskap på ett sätt som passar den egna sektorn. En snävare definition eller en tolkning i linje med den egna sektorn skulle innebära att arbetet kan utföras inom det egna expertområdet och behovet att samverka med andra aktörer begränsas. Detta i sin tur underlättar arbetet för de enskilda myndigheterna och ger dem större kontroll över både process och innehåll.

Gemensamma nämnare för meningsskapandet på samtliga policynivåer omfattar en bred tolkning av landskap. Tolkningsramar som helhetssyn på landskap, tvärsektoriellt arbetssätt, och demokratiska aspekter dominerar. Landskap som en helhet används som motsats till sektorperspektiv. I helhetssyn på landskap ingår både stads- och landsbygd, expert- och medborgarkunskap. Landskapsperspektiv och landskapsanda är också väl använda begrepp. Dessa tolkningsramar omfattar förutom landskap som helhet, tvärsektoriellt samarbete och kunskapsdelning, demokratiska aspekter också en målsättning att mobilisera för handling. Att arbeta med ett landskapsperspektiv eller i landskapsanda innebär en aktiv hållning med syfte att agera. En aktör som arbetar i landskapsanda gör det tillsammans med andra landskapsaktörer. Personen är öppen och intresserad av andras perspektiv och synsätt för att nå konkreta resultat.

På nationell policynivå handlar meningsskapandet främst om det integrerande förhållningssättet till landskap. På regional och lokal nivå handlar meningsskapande också om karaktärisering och värdering av landskap. Vad är ett attraktivt landskap och hur görs prioriteringar mellan landskapsvärden? På denna policynivå diskuteras också landskapsförändringar och dess konsekvenser. Här används vardagslandskap och det levda landskapet för att beskriva landskap som inkluderas i ELC.

De kommunala aktörerna som intervjuats har inte haft ELC som utgångspunkt i arbetet med kommuntäckande strategier eller planer. För de kommunala tjänstemännen är framförallt helhetsbild/helhetssyn och de demokratiska aspekterna vanliga tolkningsramar. Övriga begrepp som identifierats i relation till ELC är i viss mån konkretiseringar och bygger vidare på de två första. Det råder dock, bland tjänstemännen på kommunal nivå, en stor osäkerhet om hur konventionen kan och bör tolkas.

Ett genomgående tema för ELC-implementering på samtliga policynivåer är som tidigare nämnts ett tvärsektoriellt arbetssätt vilket uttrycker behovet av samverka och samarbete mellan många aktörer med olika kompetens och erfarenhet. Det omfattar både horisontell och vertikal integrering dvs. samverka mellan sektorer och policynivåer. Meningsskapandet av ELC handlar främst om samarbete, kunskapsdelning, nätverksbyggande dvs. hur policygemenskaper kan organiseras och hur top-down- och bottom-up-perspektiv kan mötas.

5.3 Handlingsstrategier

Frågor om organisering av ELC-arbetet dominerat bland de intervjuade aktörerna men också vilken innebörd landskap ska ges. Att skapa legitimitet, både politiskt och inom den egna organisationen är ett prioriterat område.

Det finns många önskemål bland de intervjuade om hur de vill arbeta med implementering av ELC. Det finns en medvetenhet om vad som krävs för att nå konkreta resultat i form av tvärsektoriellt samarbete (organisering och politiskt engagemang). Samtidigt förväntar sig många intervjuade tjänstemän att få uppdrag genom en hierarkisk policystruktur. Det innebär att många tjänstemän intar en avvaktande inställning till ELC. För att genomföra

ELC efterfrågar de specifika uppdrag och tolkningshjälp från politiker och eller myndigheter på en högre hierarkisk nivå.

I den nationella policygemenskapen sker gemensamt meningsskapandet främst kring frågor där de medverkande från olika myndigheter kan komma överens. Mer motstridiga diskussioner och överväganden lämnas eller skjuts på framtiden. Åtgärder för en ökad medvetenhet om ELC bland olika samhällsaktörer dominerar handlingsstrategierna.

Handlingsstrategierna på regional nivå är konkreta exempel på tillämpning av ELC. Den regionala nivån tycks i detta fall vara en lämplig arena för en översiktlig beskrivning av landskapstyper/karakterer och identifiering av landskapsvärden. Handlingsstrategierna gäller för hela territoriet och handlar om att stärka tvärsektorielt arbetet men också om att göra prioriteringar mellan olika värden, vilka påverkar landskapets utveckling.

Handlingsstrategierna som identifierats i kommunerna är begränsade så till vida att de omfattar perspektiv som tjänstemännen förmedlat. Den första strategin, ”att invänta nationella aktörer”, är typisk för den vertikala förståelsen av implementeringsprocessen. De två andra strategierna som identifierats i relation till arbetet med ELC, ”förtydligandestrategin” och ”konkretiseringsstrategin”, tyder på en annan inställning hos tjänstemännen. I dessa fall är det tjänstemännen som tagit initiativ att konkretisera och implementera ELC:s intentioner. I ett par fall har externa konsulter initierat processer för ELC-implementering. Detta tyder på att implementeringen på kommunal nivå inte enbart är en vertikal process, utan att den i högsta grad är influerad av aktörer verksamma på olika policynivåer och inom skilda kunskapsfält.

I konventionens första artikel står att läsa om landskapspolitik: ”berörda myndigheters utformning av generella principer, strategier och riktlinjer som gör det möjligt att vidta särskilda åtgärder i syfte att skydda, förvalta och planera landskap” (Europarådet, 2000). De ”generella principer” som nämns i ELC (Artikel 5) innehåller bland annat tankar om förfaranden för medverkan från landskapets aktörer/myndigheter för att utforma och genomföra en landskapspolitik. De demokratiska aspekterna som också tydligt kommer till uttryck i intervjuerna, handlar delvis om att definiera landskap och dess värden men också om vikten av att engagera medborgarna i arbetet. Detta kommer vid några tillfällen till uttryck i landskapskaraktärsanalyser och samrådsprocesser. Vi har däremot inte funnit att medborgarnas syn på landskapet ligger till grund för berörda myndigheters utformning av generella principer, strategier eller riktlinjer, utan dessa är framför allt sammanvävda sektorsintressen.

5.4 Slutkommentar

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att svensk ELC-implementering är i sin linda. Det pågår ett myller av projekt och aktiviteter inspirerade av ELC. Erfarenheterna från dessa visar att det tar tid att motivera och engagera olika landskapsaktörer för medverkan i policygemenskaper. Tid behövs också för gemensamma diskussioner om tolkningen av landskap med ELC som utgångspunkt. Brist på politiskt engagemang för ELC bromsar implementeringen. ELC framstår ändå som lockande för intervjuade aktörer bland annat genom den helhetssyn på landskap som förmedlas i ELC. Önskan om helhetssyn genom bland annat tvärsektorielt samarbete tycks vara en stark drivkraft för ELC:s implementering även om rådande sektoriserade samhällsstruktur tycks fungera som motkraft.

6 Referenser

- Boelens, L. 2010. Theorizing Practice and Practicing Theory: Outline for an actor-relational-approach in planning. *Planning Theory*, 9(1):28-62.
- Blahna, D. J. & Yonts-Shepard, S. 1989. Public involvement in resource planning: Towards bridging the gap between policy and implementation. *Society & Natural Resources*, 2(1):209-227.
- Brunetta, G. & Voghera, A. 2008. Evaluating Landscape for Shared Values: Tools, principles and methods. *Landscape Research*, 33(1):71-87.
- Butler, A. 2014. *Developing Theory of Public Involvement: Democratizing Landscape*. Doctoral Thesis No. 2014:52, Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala.
- Déjeant-Pons, M. 2007. The European Landscape Convention. *Landscape Research*, 31(4):363-384.
- Graham, S. & Healey, P. 1999. Relational Concepts of Space and Place: Issues for Planning Theory and Practice. *European Planning Studies*, 7(5):623-646.
- Europarådet, 2000. *European Landscape Convention* [Elektronisk källa] [Tillgänglig: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/176.htm>] (2013-04-27).
- Europarådet, 2014. Europarådets hemsida [Elektronisk källa] [Tillgänglig: <http://conventions.coe.int/Treaty/Common/ChercheSig.asp?NT=176&CM=8&DF=&CL=ENG>] (2014-02-18).
- Healey, P. 2007. *Urban Complexity and Spatial Strategies. Towards a relational planning for our times*. Routledge, Oxon and New York.
- Hillier, J. 2008. Plan(e) Speaking: A Multiplanar Theory of Spatial Planning. *Planning Theory*, 7(1):24-50.
- Howard, P. 2004. Spatial planning for landscape: mapping the pitfalls. *Landscape Research*, 29(4):423-434.
- Jones, M. & Stenseke, M. (red) 2011. *The European Landscape Convention: Challenges for participation*. Springer, Dordrecht.
- KSLA, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademin, 2014. *Landskapsnoden*. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: <http://www.ksla.se/?s=Landskapsnoden>] (2014-04-05).
- Kvale, S. 1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur, Lund.
- Lag, 2002:34. *Lag (2002:34) om samverksorgan i länen*. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-200234->

- om-samverkansorg_sfs-2002-34/] (2013-04-30).
- Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2012. *Landskapskaraktärsanalys för Västmanlands län*. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/rapportserie/2012/Rapport2012-13-Landskapskaraktarsanalys_Vastmanland.pdf] (2013-04-27).
- Länsstyrelsen Västmanlands län, 2013. *Länsplan – Delrapport Fysisk planering* 2013-02-01. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: <http://vkl.se/wp-content/uploads/2013/07/LPSlutrapport20130201.pdf>] (2013-04-27).
- Länsstyrelsen i Södermanlands län, 2011. *Landskapsstrategi – för Länsstyrelsen i Södermanlands län 2010-2014*. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: <http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2010/rapport-2010-13-landskapsstrategin.pdf>] (2013-04-27).
- Länsstyrelserna, 2010. *The County Administrative Boards Work to Promote Sustainable Development*. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: <http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2010/the-county-administrative-boards-work-to-promote-sustainable-development.pdf>] (2013-05-20).
- Naturvårdsverket, 2013. *Regionala landskapsstrategier*. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Naturvard/Landskapsstrategier/Regionala-landskapsstrategier/>] (2013-05-20).
- Moström, J. 2011. *Landskap och konventioner: förhoppningar och intentioner*. I Ihse, M (red). *Landskapsperspektiv – hur gör det skillnad?* [Elektronisk källa] [Tillgänglig: <http://www.ksla.se/wp-content/uploads/2011/12/KSLAT-4-2011-Landskapsperspektiv.pdf>] (2014-02-15).
- Naturvårdsverket, 2012. *Regionala landskapsstrategier 2012: Kompletta redovisningar från alla verksamma län*. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/sveriges-miljoarbete/naturvard/landskapsstrategier/landskapsstrategier-2012-%20alla-lans-redovisning.pdf>] (2013-05-23).
- Olwig, K. R. 2007. The Practice of Landscape "Conventions" and the Just Landscape: The Case of the European Landscape Convention. *Landscape Research*, 32(5):579-594.
- Prieur, M. & Dourousseau, S. 2006. *Landscape and public participation. Landscape and sustainable development: challenges of the European Landscape Convention*. Council of Europe Publishing, Strasbourg.
- Regeringen, 2013. *Uppdrag att genomföra ett program för stärkt lokalt och regionalt samspel mellan fysisk planering och näringslivsutveckling* 2013-2015. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: http://www.boverket.se/Global/Om_Boverket/Dokument/sa_styrs_boverket/regeringsuppdrag%202013/Regeringsuppdrag_att_genomf%c3%b6ra_ett_program_f%c3%b6r_st%c3%a4rkt_lokalt_och_regionalt_samspel_mellan_fysisk_planering_och_n%c3%a4ringslivsutveckling.pdf] (2013-05-23).
- Regeringskansliet, 2013. *Regionala utvecklingsprogram*. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/9724/a/91340>] (2013-05-13).
- Regeringens proposition, 2001/02:4. *En politik för tillväxt och livskraft i hela landet*. Stockholm.
- Riksantikvarieämbetet, 2011. *Återrapportering av regeringsuppdraget angående den europeiska landskapskonventionens tillämpning i Sverige*. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: <http://www.raa.se/om-riksantikvarieambetet/vart-internationella-arbete/europaradet/europeiska-landskapskonventionen/>] (2014-02-18).
- Riksantikvarieämbetet, 2012. *Landskap åt alla*. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: <http://samla.raa.se/xmlui/bitstream/handle/raa/357/9789172096486.pdf?sequence=1>] (2013-04-30).
- Riksantikvarieämbetet, 2013. *Europeiska landskapskonventionen*. [Elektronisk källa]

- [Tillgänglig: <http://www.raa.se/om-riksantikvarieambetet/vart-internationella-arbete/europaradet/europeiska-landskapskonventionen/>] (2013-04-30).
- Roe, M. 2013. Policy Change and ELC Implementation: Establishment of a Baseline for Understanding the Impact on UK National Policy of the European Landscape Convention. *Landscape Research*, 38(6):768-798.
- Sasattelli, M. 2010. European identity between flows and place: Insight from European landscape policies. *Sociology*, 44(1):67-83.
- Scazzoi, L. 2004. Reading and assessing the landscape as cultural and historical heritage. *Landscape Research*, 29(41):335-355.
- Scott, A. 2011. Beyond the conventional: Meeting the challenges of landscape governance within the European landscape convention? *Journal of environmental management*. 92(11):2754-2762.
- Sveriges Riksdag, 2013. *Förordning (2007:713) om regionalt tillväxtarbete*. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Forordning-2007713-om-regio_sfs-2007-713/] (2013-04-30).
- Yanow, D. 2011. *Making sense of policy practices: Interpretation and meaning*. [Elektronisk källa] [Tillgänglig: https://www.academia.edu/1878750/Making_sense_of_policy_practices_Interpretation_and_meaning] (2014-02-15).

7 Bilagor

7.1 Intervjuer med nationella och regionala tjänstemän

7.1.1 Intervjuunderlag

Organisation och roll - policygemenskaper

Hur är arbete med implementering av ELC organiserat? Var finns de viktigaste arenorna?

Vilka ingår? Är det några arenor/aktörer som saknas?

Anser du att det finns en landskapspolitik? Vad saknas?

Vad har ni prioriterat när ni organiserade arbetet?

Har ni haft några förebilder?

Finns det några befintliga arenor som ni använde eller som skulle kunna vara lämpliga?

Vilken roll har staten?

Vilken roll har regionerna/kommunerna, andra aktörer?

Vad är det som gör att du ingår i arbetet? Hur ser du på din egen roll?

Vad kan få olika landskapsaktörer att engagera sig i arbetet?

Meningskapande

Vad betyder innehållet i ELC i ett svenska sammanhang? Vad är särskilt relevant/mindre relevant?

Vad betyder innehållet i ELC för regionerna/kommunerna?

Är det några värden/landskapsvärden som är särskilt viktiga?

Finns det konflikter kring synsätt? Hur hanteras de?

Används några särskilda begrepp för implementering av ELC?

Hur hanteras/prioriteras estetiska/visuella värden och platsen/regionen? Är det något synsätt som dominerar? Vilket perspektiv tycker du själv är viktigast?

Synen på implementering? Top-down/bottom-up?

Handlingsstrategier

Vilka aktiviteter/handlingar är prioriterade?

Hur kom ni fram till dessa prioriteringar?

Vad är syftet med aktiviteterna? Vad vill ni uppnå/vad förväntar ni er?

Hur gör ni för att uppnå syftet?

Arbetar ni med långsiktiga strategier? Vilka?

Hur tror du/ni om framtiden för ELC?

7.1.2 Intervjuade nationella och regionala aktörer

Intervjuer nationell nivå

Leif Gren	Riksantikvarieämbetet	2012-12-07
Anders Hedlund	Riksantikvarieämbetet	2013-05-17
Göran Blom	Naturvårdsverket	2013-02-13
Daniel Fahlander	Tillväxtverket	2013-04-19
Ulrika Åkerlund	Boverket	2013-07-04

Intervjuer regional nivå

Jämt Anna Eriksson	Länsstyrelsen i Dalarnas län	2013-05-07
Birgitta Lund	Länsstyrelsen i Södermanlands län	2013-02-27
Per Gustavsson	Länsstyrelsen i Södermanlands län	2013-02-27
Maria Ek	Länsstyrelsen i Västmanlands län	2013-04-27

7.2 Intervjuer med kommunala tjänstemän

7.2.1 Intervjuunderlag

Fas A

- **Vad betyder landskapskonventionen (ELC) för dig i din yrkesroll, och för kommunalt arbete i olika planeringsfrågor?**

Vad har du som tjänsteman för erfarenhet av den europeiska landskapskonventionen? I vilka sammanhang har du stött på den?

Arbetar du, eller har du arbetat aktivt i planeringssammanhang med ELC? Hur och varför?

Vad innebär det, enligt dig, att ha ett landskapsperspektiv i planeringen (att bland annat använda sig av helhetssyn, delaktighet eller sektorsövergripande perspektiv)?

Vilka värden i konventionen kommer till uttryck i kommunens planeringsarbete? Hur då, och vilka verktyg används för att arbeta med konventionen?

Var hittar ni inspiration och finner exempel och arbetsmetoder någonstans?

I vilka sammanhang är konventionen användbar/extra betydelsefull?

- **Vilka är de viktigaste samarbetsparterna för implementering av ELC? Och vilka är de viktigaste samarbetsparterna för att ha ett landskapsperspektiv i planeringen?**

Arbetar politiker eller tjänstemän praktiskt och långsiktigt för att få in konventionen i organisationen? Var drivs frågan, på tjänstemannanivå eller hos politikerna, eller hos någon annan aktör?

Arbetar politiker eller tjänstemän praktiskt och långsiktigt för att nå ut med konventionen till andra aktörer och civilsamhället? I sådana fall hur då?

Finns det samarbetspartners eller andra aktörer som kan hjälpa/hjälper dig eller andra delar av den kommunala organisationen i sitt arbete med konventionen?

Finns det några utmaningar eller svårigheter att arbeta med konventionen?

Hur ser samarbetet ut kring ELC på regional nivå och mellan kommuner och andra statliga aktörer?

- **Vilken betydelse har ett forum som Landskapsforum för dig i din yrkesroll? Vad bör ett Landskapsforum innehålla/omfatta? (www.landskapsforum.se)**

Är tjänstemannarollen och implementeringen av ELC svår att förena? Vad behövs för att förtydliga det uppdrag som ELC innebär på statliga nivå, och omsätta det i praktiken?

Vilka hinder finns det för att arbeta aktivt med ELC idag. Kan de avhjälpas med stöd och ett forum som Landskapsforum? I sådana fall hur då?

Har du några tankar på vilka exempel ett Landskapsforum kunde innehålla för att hjälpa er att tolka/arbete aktivt med konventionen?

Fas B

- **Vad betyder landskapskonventionen (ELC) för dig i din yrkesroll, och för kommunalt arbete i olika planeringsfrågor idag?**

Vad har du som tjänsteman för erfarenhet av den europeiska landskapskonventionen? I vilka sammanhang har du stött på den?

Arbetar du, eller har du arbetat aktivt i planeringssammanhang med ELC? Hur och varför? Om inte, varför?

Vad innebär det, enligt dig, att ha ett landskapsperspektiv i planeringen?

Vilka värden i konventionen kommer till uttryck i kommunens planeringsarbete? Hur då, och vilka verktyg används för att arbeta med konventionen?

Var hittar ni inspiration och finner exempel och arbetsmetoder någonstans?

I vilka sammanhang är konventionen användbar/extra betydelsefull?

- **Vilka är de viktigaste samarbetsparterna för implementering av ELC? Och vilka är de viktigaste samarbetsparterna för att ha ett landskapsperspektiv i planeringen?**

Arbetar politiker eller tjänstemän praktiskt och långsiktigt för att få in konventionen i organisationen? Var drivs frågan, på tjänstemannanivå eller hos politikerna, eller hos någon annan aktör?

Arbetar tjänstemän eller politiker praktiskt och långsiktigt för att nå ut med konventionen till andra aktörer och civilsamhället? I sådana fall hur då?

Finns det några samarbetspartners eller andra aktörer som kan hjälpa/hjälper dig eller andra delar av den kommunala organisationen i sitt arbete med konventionen?

Finns det några utmaningar eller svårigheter att arbeta med konventionen?

Hur ser samarbetet ut kring ELC på regional nivå och mellan kommuner och andra statliga aktörer?

- **Vilken betydelse har ett forum som Landskapsforum? Vad tyckte du om innehållet i Landskapsforum, ur ett kommunalt perspektiv?**

Varför deltog du i landskapsforum?

Vilka förväntningar hade du på Landskapsforum? Uppfylldes dem eller inte?

Vad behövs för att förtydliga det uppdrag som ELC innebär från statlig nivå?

Vilka hinder finns för att arbeta aktivt med ELC idag, och hur kan de lösas?

Knöt du några kontakter med andra aktörer som hanterar "landskapsfrågor"?

Fick du några nya idéer eller nya infallsvinklar? Vad var nytt/vad var gammalt i det som hanterades under dagen?

Vad tar du med dig från Forumet?

7.2.2 Intervjuade kommunala tjänstemän

Fas A			Fas B		
Namn & yrkestitel	Kommun	Datum	Namn & yrkestitel	Kommun	Datum
Alm, Sanna (Planarkitekt)	Strängnäs kommun	4/11 2013	Borg, Katarina (Landskapsarkitekt)	Stockholm Stad	5/12 2013
Bohlin, Lars (Kommunekolog)	Köping kommun	9/10 2013	Beckman, Mimmi (Biolog)	Örebro Kommun	6/12 2013
Flygare, Erika (Landskapsarkitekt)	Avesta kommun	16/10 2013	Claésson, Lena (Fysisk planering)	Jönköping kommun	4/12 2013
Gyllenberg, Ulrika (Arkitekt)	Upplands-Bro kommun	15/10 2013	Ekestubbe, Katarina (Kommunekolog)	Järfälla Kommun	12/12 2013
Holmberg, Gunnel (Planchef)	Jönköping kommun	16/10 2013	Ermegård, Karin (Landskapsarkitekt)	Eskestuna kommun	2/12 2013
Lindblom, Åsa (Planarkitekt)	Nässjö kommun	8/10 2013	Forsberg, Johan (Kommunekolog)	Eskestuna kommun	6/12 2013
Sollén Wilcox, Barbro (Landskapsarkitekt)	Västerås stad	31/10 2013	Håkansson, Johan (Översiktsplanerare)	Nacka kommun	12/12 2013
Jasinski, Kristoffer (Kommunekolog)	Västerås stad	5/12 2013	Nilsson, Lisa (Landskapsarkitekt)	Strängnäs kommun	26/11 2013
Persson, Anna (Landskapsarkitekt)	Södertälje kommun	2/12 2013	Stenberg, Monika (Planarkitekt)	Ekerö kommun	4/12 2013

7.3 Studentdeltagande i Landskapsforum

Nedan beskrivs syfte och ambition, samt metod för rapportens tredje delstudie: Landskapsforum.

För att effektivare kunna samla ett underlag samt skapa en djupare förståelse för forumets syfte, budskap och innehåll, involverades 54 studenter på landskapsarkitektprogrammet årskurs 3. Med hjälp av de 54 studenterna kunde samtliga moment och delar av forumets aktiviteter täckas. Samtidigt tjänade Landskapsforum som ett pedagogiskt exempel för studenterna hur ”verklighetens” aktörer hanterar landskapsfrågor. Tillsammans med de 54 studenterna deltog också författarna av denna rapport, samt tre kollegor vid institutionen för stad och land, SLU, Uppsala.

På plats under Landskapsforum fick studenterna två övergripande uppgifter att genomföra. Uppgifterna skulle var för sig besvaras under forumets olika moment. Den första uppgiften, som var individuell, bestod av att sammanfatta den subjektiva upplevelsen av hela dagen, utifrån fem olika frågeställningar. Denna reflektion skulle sedan sammanställas i en skriftlig individuell rapport (se Uppgift 1 nedan). Dessa rapporter kom senare att sammanfattas och utgöra ett arbetsmaterial som använts i denna rapport för att beskriva generella tendenser och upplevelser av forumet (avsnitt 4). Den andra uppgiften studenterna tilldelades var att undersöka hur specifika frågor, ämnen eller begrepp, kom till uttryck i de separata sessioner som hölls under forumets senare del (se Uppgift 2 nedan); tanken var att analysera hur vissa begrepp, t.ex. ”landskap” användes av myndigheter och övriga arrangörer. Den andra frågan fick studenterna senare möjlighet att diskutera i grupp och sammanställa skriftligt, som en slags uppföljande reflektion av forumet.

7.3.1 Studentuppgifter

Uppgift 1 - En självreflektion

Landskapskonventionen lyfter fram landskapet som en viktig beståndsdel för alla människors välbefinnande vilket innebär att skydd, förvaltning och planering av landskap medför rättigheter och skyldigheter för alla. Denna demokratiska aspekt om allas delaktighet är utgångspunkten för uppgift 1 som är en individuell uppgift.

Uppgiften innebär att du ska fundera över din roll som deltagare under landskapsforum (dvs. som blivande landskapsarkitekt) genom att besvara följande frågor:

1. Hur delaktig känner du dig; tillåts du, eller blir du som deltagare involverad i diskussionerna? Hur blir du bemött?
2. Vilka känslor och tankar väcker forumet spontant hos dig?
3. Vill föreläsarna inspirera och/eller skicka med dig ett budskap? I så fall vilket/vilka?
4. Hur tolkar du essensen/andemeningen av forumet och de ämnen som tas upp? Stämmer det med inbjudan?
5. Vilka intryck/frågor/idéer tar du med dig från landskapsforum? Motivera!

För fråga 3 kan du välja en föreläsare/föreläsning (dock inte sessionsföreläsningar), för övriga frågor gäller det generella intrycket.

Uppgift 2 - En fördjupning av sessionerna

Landskapskonventionen betonar att planering och förvaltning av landskapet kräver ett helhetsperspektiv. Samtidigt är statliga, regionala och lokala myndigheter ofta organiserade med ett sektorperspektiv vilket kan försvåra möjligheten för helhetssyn.

Syftet med uppgift är att undersöka olika perspektiv på landskap och diskutera vad en helhetssyn på landskapet kan innebära

Under sessionen ska du föra anteckningar med utgångspunkt från hur talarna direkt eller indirekt behandlar följande frågor:

1. Nämns ELC under sessionen?
  - a. Hur går tankarna kring konventionen? Tillför ELC något nytt? Vad?
  - b. Hur ska/kan/bör ELC implementeras?
  - c. Finns det frågor kring ELC som är extra viktiga i ett svenskt sammanhang?
  - d. Är det någon aktör/aktörsgrupp som särskilt lyfts fram?
2. Tas helhetssyn på landskap eller landskapsperspektiv upp under sessionen?
  - a. Vad innebär det att ha/arbete med helhetssyn/landskapsperspektiv?
  - b. Diskuteras landskapsperspektiv på olika nivåer (nationell departement/myndighetsnivå, läns/regional nivå och kommun)?
Skillnader/likheter för de olika nivåerna?
  - c. Finns det kopplingar mellan nivåerna? Vilka?
  - d. Är det någon aktör/aktörsgrupp som särskilt lyfts fram?
3. Vilka frågor/diskussioner präglar sessionen?
  - a. Är det någon fråga/perspektiv som dominerar?
4. Vad tycker du är mest intressant, under sessionen, när det gäller landskap? Motivera!

7.3.2 Deltagande studenter

Sammanställningen av Landskapsforum baseras på studentreflektioner från:

Andersdotter, K.	Johanson, I.	Ruth, E.
Angner, F.	Kalacun, N.	Rydeman, S.
Ask, E.	Lidberg, S.	Rådberg, L.
Axellie L.	Lindblom Ågren, H.	Sarakinis, D.
Bensköld, E.	Lindqvist, T.	Scharin, E.
Carlstén, F.	Lindström, P.	Sjöberg, C.
Christoffersson, E.	Lizell, H.	Sjöstrand Härlin, R.
Edström, M.	Marschall, H.	Storfors, H.
Enghag, C.	Mellegård, O.	Sundström, I.
Erlandsson, K.	Mukka, S.	Svahn, J.
Frelin, O.	Nerman, C.	Södergren, K.
Fält, J.	Nystedt, A.	Uvenberg, E.
Gronow, A.K.	Olsson, M.	Vatanabadi, S.
Gustavsson, M.	Ottosson, J.	Walter, M.
Hellström, F.	Persson Lanner, H.	Wärnberg, E.
Holmqvist, K.	Pind, M.	Ögren, C.
Hultman, A.	Pravitz, T.	Östrin, E.
Håkansson, K.	Randhem, L.	
Jacobsson, M.	Ridderstolpe, E.	

Tidigare utgivet i serien

- 1/2014 Landsbygdsutveckling. Eksvärd, K., Lönngren, G., Cuadra, M., Francis, C., Johansson, B., Namanji, S., Rydberg, T., Ssekyewa, C., Gissén, C. & Salomonsson, L.
Agroecology in practice. Walking the talk
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-31-0, eISBN: 978-91-85735-32-7
- 2/2013 Miljökommunikation. Bergeå, H., Hallgren, L., Westberg, L. & Ångman, E.
Dialogprocessen om allemansrätten Underlag för utveckling av dialogmetodik och dialogkompetens
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-30-3
- 1/2013 Landskapsarkitektur. Berglund, U., Nord, J., Eriksson, M., Antonson, H., Butler, A., Haaland, C., Hammarlund, K., Hedfors, P., Thiirmann Thomsen, R. & Åkerskog, A.
Landskapsanalys för transportinfrastruktur - en kunskaps- och metodredovisning för utveckling av väg- och järnvägsprojekt i enlighet med den europeiska landskapskonventionen
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-29-7
- 5/2012 Naturvägledning. Arnell, A. (red.)
Besökarnas röster. Utvärdering av naturvägledning, Besökarstudier, Reviewing
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-28-0
- 4/2012 Landsbygdsutveckling. Eriksson, C. & Wangenfors, T.
Fäbodbrukare om fäbodbrukets framtid. Beskrivningar av driftens villkor och synpunkter på landsbygdsprogrammet från Sveriges fäbodbrukare
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-27-3
- 3/2012 Naturvägledning. Caselunghe, E.
Forskningsspektiv på naturvägledning
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-26-6
- 2/2012 Landskapsarkitektur. Eklund, K.J. (red.)
Parken på Grönsö. Om bevarande och utveckling av en historisk park
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-25-9
- 1/2012 Landsbygdsutveckling. Bartholdson, Ö., Beckman, M., Engström, L., Jacobson, K., Marquardt, K. & Salomonsson, L.
Does paying pay off? Paying for ecosystem services and exploring alternative possibilities
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-24-2
- 3/2011 Landskapsarkitektur. Berglund, U., Eriksson, M. & Ullberg, M.
Här går man. Gångtrafikanter erfarenheter av gåendemiljön i tre städer
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-23-5
- 2/2011 Landskapsarkitektur. Msangi, D.
Land Acquisition for Urban Expansion: Process and Impacts on Livelihoods of Peri Urban Households, Dar es Salaam, Tanzania
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-22-8
- 1/2011 Landskapsarkitektur. Berglund, U., Eriksson, M., Nord, J., Butler, A., Antonson, H., Hammarlund, K., Hedfors, P. & Åkerskog, A.
Om landskap och landskapsanalys för väg och järnväg - ett kunskapsunderlag med fokus på begrepp och exempel
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-21-1
- 2/2010 MKB-centrum. Asplund, E., Hilding-Rydevik, T., Håkansson, M. & Skantze, A.
Vårt uppdrag är utveckling - hållbar utveckling och regional tillväxt
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-20-4
- 1/2010 Landskapsarkitektur. Berglund, U. & Nordin, K.
Barnkartor i GIS- ett verktyg för barns inflytande
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-19-8

- 7/2009 MKB-centrum. Kågström, M.
Hur ska man hantera det här med hälsa? En kunskapsöversikt om hälsans roll i konsekvensbeskrivning och transportplanering
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 6/2009 MKB-centrum. Åkesson, G., Calengo, A. & Tanner, C.
It's not a question of doing or not doing it - it's a question of how to do it. Study on Community Land Rights in Niassa Province, Mozambique (English version)
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 5/2009 Naturvägledning. Arnell, A., Jansson, S., Sandberg, E. & Sonnvik, P.
Naturvägledning i Sverige - en översikt
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-16-7
- 4/2009 Sidas Helpdesk, MKB-centrum. Engström, L.
Liquid Biofuels - Opportunities and Challenges in Developing Countries
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-15-0
- 3/2009 Landskapsarkitektur. Hedfors, P. (ed.)
Urban naturmark i landskapet en syntes genom landskapsarkitektur.
Festskrift till Clas Florgård
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-14-3
- 2/2009 Miljökommunikation. Andersson, Y., Setterwall A. & Westberg, L.
Miljökommunikation för miljöinspektörer
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-13-6
- 1/2009 Landskapsarkitektur. Berglund, U., Nordin, K. & Eriksson, M.
Barnkartor i GIS och trafiksäkerhet. Ett forskningsprojekt i samarbete med Örbyhus skola
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-12-9
- 7/2008 MKB-centrum. Sandström, U. G. & Hedlund, A.
Behovsbedömning av detaljplaner
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-11-2
- 6/2008 Landsbygdsutveckling. Emanuelsson, M., Johansson, E. & Ekman, A-K.
Peripheral Communities, Crisis, Continuity and Long-term Survival
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 5/2008 Landskapsarkitektur. Norrman, S. & Lagerström, T.
Grönsö park och trädgårdar
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-06-8
- 4/2008 MKB-centrum. Hedlund, A. & Johansson, V.
Miljökonsekvensbeskrivning. Aktörernas roller och betydelse
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-10-5
- 3/2008 Landsbygdsutveckling. Palmer, S., Nilsson, A. & Roigart, A.
Dynamic Change in Rice Production Systems in the Mekong Delta. A students field report from An Gian
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-09-9
- 2/2008 Landskapsarkitektur. Florgård, C.
Översyn av landskapsarkitektprogrammet SLU, Uppsala
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-08-2
- 1/2008 MKB-centrum. Lindblom, U. & Rodéhn, J.
MKB-tillämpningen i Sverige. Antalet MKB för verksamheter och åtgärder 2005 och 2006
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-07-5
- 5/2007 MKB-centrum. Lerman, P. & Hedlund, A.
Miljöbedömning och andra konsekvensanalyser i vattenplanering
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4

- 4/2007 MKB-centrum. Sandström, U. G. Svensk översättning.
Biologisk mångfald i miljökonsekvensbeskrivningar och strategiska miljöbedömningar.
Bakgrundsdokument till konventionen om biologisk mångfald, beslut VIII/28: Frivilliga riktlinjer om
konsekvensbedömning innefattande biologisk mångfald
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-03-7
- 3/2007 MKB-centrum. Wärnbäck, A.
Cumulative Effects in Swedish Impact Assessment Practice
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-02-0
- 2/2007 Landskapsarkitektur. Myhr, U.
Miljövärdering av utemiljöer. Metodbeskrivning för EcoEffect Ute
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-01-3
- 1/2007 Landsbygdsutveckling. Helmfrid, H.
Naturesyn. Tre svar på vad natur är
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-00-6

Den Europeiska landskapskonventionen togs fram av Europarådet 2000. Konventionens mål är att främja skydd, förvaltning och planering av landskap samt att organisera europeiskt samarbete i landskapsfrågor. Konventionen ses bland annat som ett svar på den snabba omvandling som europeiska landskap möter idag och i Sverige trädde konventionen i kraft 2011.

Arbetsrapporten *Nationella, regionala och kommunala aktörer om implementering av den europeiska landskapskonventionen – Planering och förvaltning av landskap* har tagits fram inom forskningsprojektet *Införandet av ett landskapsperspektiv i svensk rumslig planering – behov av en relationell ansats (2012-2015)* och finansieras av Formas.

Utgångspunkten för de studier som redovisas i rapporten är att implementering av en policy, i detta fall den Europeiska landskapskonventionen, sker genom olika aktörer och deras tolkning av policyn. Det innebär att centrala aktörer i en implementeringsprocess och deras sätt att förstå och tala om det som ska implementeras är särskilt intressant att undersöka.

I denna rapport presenteras några nyckelaktörer inom offentlig förvaltning som arbetar med implementering av landskapskonventionen, dvs tjänstemän från nationella myndigheter, länsstyrelser och kommuner.

För att undersöka pågående implementeringsarbete har vi använt en relationell ansats vilket bland annat innebär att vi studerar implementeringen på olika policy-nivåer, nationell, regional och lokal nivå samt relationen dem emellan. Vi har använt tre komponenter; identifiering av policy-gemenskaper för implementering av konventionen; meningsskapande av konventionen och landskap; samt strategier för implementering av konventionen. Dessa komponenter har använts både som vägledning för studiernas design och i analysarbetet.

Genom att presentera resultat från detta pågående projektet vill vi återrapportera resultat bland annat till de tjänstemän och landskapsarkitektstuderenter som medverkat i studierna. Vi hoppas också att arbetsrapporten kan fungera som stöd i det fortsatta arbetet med att implementera landskapskonventionen och som inspiration till diskussion om landskap och dess värden.

Rapporten ges ut vid institutionen för stad och land SLU - Sveriges lantbruksuniversitet. I serien utges rapporter från avdelningarna för landsbygdsutveckling, landskapsarkitektur, miljökommunikation samt Centrum för naturvägledning, som alla är en del av institutionen.

Föreliggande rapport är utgiven vid avdelningen för landskapsarkitektur.

Landskapsarkitektur är konsten att väga samman funktion, skönhet, hållbarhet och ekonomi till utformning av människans byggda yttre miljö – i vid mening hennes landskap. Ämnet rör sig över en bred skala, från fysisk planering av regioner och kommuner till gestaltning av urbana rum, med människan i centrum och oftast med växtligheten som en viktig utgångspunkt. Ämnesområdet baseras på många olika vetenskapliga discipliner, vilket skapar en flervetenskaplig miljö för både grundutbildning och forskning. Sådana grundläggande discipliner är teknik, naturvetenskap, samhällsvetenskap och konstvetenskap.